

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Управління процесами перестрахування в діяльності страхової компанії на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Шифр КВРФБС.0244142.01.06.00

Виконав здобувач II курсу, група ФБСм-24-1

Віталій МАКАРСЬКИЙ

Підпис

Керівник: канд. екон. наук, доцент

Леся МАТВІЙЧУК

Підпис

Нормоконтролер

Ювонна СИДОРЧУК

Підпис

До захисту допускаю:

Завідувач кафедри фінансів
банківської справи, страхування та
фондового ринку

Ніла ХРУЩ

Підпис

17 12 2025 р.

До 2000
К.У.М. / г.у.у.у.
08.12.2007.

Г.у.у.у.
[Signature]

г.у.у.у.

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки і управління

Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і найменування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Код і найменування

Освітня програма «Фінанси, банківська справа, страхування та фондового ринку»

Найменування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФБСС

Ніла ХРУЩ *Н.Хрущ*

01 09 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Макарського Віталія Миколайовича

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1 Тема роботи: Управління процесами перестрахування в діяльності страхової компанії на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

Керівник роботи Матвійчук Леся Олексіївна, канд. екон. наук, доцент

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання

Затверджено наказом ректора університету від 25.08.2025 р. № 123-КП (додаток № 18)

2. Термін подання здобувачем роботи на кафедру до 07.12.2025.

3 Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативні акти; спеціальна методична та наукова література (вітчизняні та зарубіжні видання); періодичні видання за темою дослідження; фінансова звітність страхової компанії.

4 Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретико-методичні основи управління процесами перестрахування в діяльності страхової компанії.

2 Аналітичні аспекти управління процесами перестрахування в діяльності страхової компанії.

3 Напрями удосконалення управління процесами перестрахування в діяльності страхової компанії на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

5 Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

1. Теоретико-методичний підхід до прийняття рішення про перестрахування ризиків
2. Форми перестрахування
3. Механізм передачі страхового ризику на перестрахування
4. Динаміка кількості страхових компаній у 2022-2024 роках
5. Динаміка страхові премії від перестраховувальників-резидентів у 2022-2024 роках
6. Динаміка страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів у 2022-2024 роках
7. Динаміка активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках
8. Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках
9. Динаміка зобов'язань за страховими контрактами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках
10. Динаміка зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024

роках

11. Динаміка вхідного перестраховання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

6 Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7 Дата видачі завдання 01 вересня 2025 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва розділу кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітка
1 Затвердження плану кваліфікаційної роботи	до 10.09.2025	Виконано
2 Аналіз, систематизація економічної літератури, збір та обробка статистичних матеріалів, фінансової звітності за темою кваліфікаційної роботи	до 20.10.2025	Виконано
3 Написання текстової частини кваліфікаційної роботи	до 30.11.2025	Виконано
4 Підготовка ілюстративних матеріалів та оформлення кваліфікаційної роботи	до 7.12.2025	Виконано
5 Попередній захист кваліфікаційної роботи	з 8.12.2025	Виконано
6 Захист кваліфікаційної роботи	з 19.12.2025	Виконано

Здобувач

Підпис

Віталій МАКАРСЬКИЙ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник кваліфікаційної роботи

Підпис

Леся МАТВІЙЧУК
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

ЗМІСТ

Вступ	6
1 Теоретико-методичні основи управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії	9
1.1 Сутнісні характеристики, особливості та форми перестраховання	9
1.2 Концептуальні засади управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії	22
2 Аналітичні аспекти управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії	30
2.1 Аналіз вітчизняного ринку перестраховання у 2022-2024 роках	30
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках	41
3 Напрями удосконалення управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»	55
Висновки	67
Список використаних джерел	71
Додатки	76

ВСТУП

Сучасний страховий ринок характеризується високим рівнем конкуренції, зростанням масштабів страхових операцій та ускладненням ризикового середовища. У таких умовах перестраховання виступає ключовим інструментом забезпечення фінансової стійкості страховика, дозволяє оптимізувати структуру ризиків, підвищити платоспроможність та здатність виконувати зобов'язання перед страхувальниками. Дослідження управління перестраховальними процесами є важливим для підвищення ефективності діяльності страхової компанії, забезпечення її стійкості та адаптації до сучасних викликів ринку страхових послуг.

Вивченню теоретичних засад формування та розвитку перестрахової діяльності присвячені роботи українських вчених, серед яких: О. Вовчак, О. Гаманкова, О. Журавка, О. Кнейслер, С. Осадець, Н. Приказюк, О. Сосновська, Н. Ткаченко, К. Третяк, В. Шкурко та інші. Незважаючи на значний внесок учених у дослідження перестраховання, питання управління перестраховими операціями залишаються актуальними та потребують подальшого вивчення у зв'язку з розвитком ринку, появою нових ризиків і необхідністю впровадження сучасних технологій для підвищення фінансової стійкості страхових компаній.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії. Відповідно до поставленої мети основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- дослідити економічну сутність та особливості перестраховання;
- вивчити форми та методи перестраховання;
- висвітлити концептуальні аспекти управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії;

– проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках;

– узагальнити напрями удосконалення управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії.

Об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи є процес перестраховання.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії.

Під час виконання кваліфікаційної роботи використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що дозволило досягти поставленої мети та виконати визначені завдання: абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення сутності перестрахових процесів, визначення їх ролі у мінімізації страхових ризиків та забезпеченні фінансової стійкості страхової компанії; метод емпіричних досліджень – для аналізу показників роботи вітчизняного ринку перестраховання; методи аналізу та синтезу – для дослідження показників діяльності страхової компанії, формування висновків щодо ефективності управління перестрахованням, економіко-статистичні методи – застосовувалися для обробки та аналізу фінансових і статистичних даних, складання аналітичних таблиць та побудови графіків.

Інформаційною базою дослідження виступали нормативно-правові акти, які регулюють питання перестраховання, статистичні та аналітичні дані Національного банку України, матеріали науково-практичних конференцій, монографії та наукові статті вітчизняних і зарубіжних вчених присвячені питанням перестраховання, а також фінансова звітність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія».

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

удосконалено:

– підхід до прийняття рішень щодо передачі ризиків на перестраховання шляхом інтеграції системи аналізу страхового портфеля, оцінки фінансової спроможності, прогнозування ризиків та зовнішніх факторів, а також

розрахунку економічної доцільності, що забезпечує збалансоване та ефективне управління ризиками страхової компанії;

дістали подальшого розвитку:

– сутнісне наповнення поняття «перестраховання», що на відміну від існуючих підходів має комплексний характер, поєднує юридичну, економічну та фінансові складові даного поняття, чітко визначає мету перестраховання – забезпечення фінансової стійкості страховика, диверсифікацію портфеля, мінімізацію збитків, підтримання рентабельності та високого рівня фінансової безпеки, при цьому підкреслюючи передачу ризику на договірних засадах.

– теоретичні підходи до визначення сутності перестраховання шляхом виокремлення юридичного, економічного, фінансового та комплексного підходів, що сприяє більш цілісному розумінню його ролі як багатофункціонального інструменту страхування та підвищенню стабільності, платоспроможності і рентабельності страхових операцій.

Практичне значення результатів дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні наукових підходів, які сприяють вирішенню актуальних завдань управління процесами перестраховання у діяльності страхової компанії.

Основні результати дослідження були представлені на VI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (14 листопада 2025 р., м. Хмельницький). Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,21 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 76 сторінок. Робота містить 16 таблиць, 14 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 44 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1 Сутнісні характеристики, особливості та форми перестрахування

Перестрахування є важливим елементом функціонування сучасних страхових компаній, оскільки забезпечує перерозподіл ризиків, захист від великих збитків та зміцнює фінансову стабільність страховика. У контексті зростання вартості ризиків, посилення регуляторних вимог та підвищення залежності страхового бізнесу від глобальних економічних процесів питання ефективної організації системи перестрахування набуває особливої значущості.

Сучасні тенденції страхової галузі вимагають від компаній використання адаптивних підходів до формування перестраховального портфеля, оптимального балансу між власним утриманням і передачею ризиків, а також налагодження співпраці з надійними перестраховими партнерами. Разом із цим розвиток аналітичних технологій, актуарних методів та цифрових платформ відкриває нові можливості для управління перестраховими операціями. Вивчення процесів перестрахування є важливим для підвищення конкурентоспроможності страхової компанії, забезпечення її платоспроможності та формування ефективної системи управління ризиками.

Поняття перестрахування є ключовим елементом системи управління ризиками страхової компанії, однак його трактування у науковій та нормативній літературі не є однозначним. Різні автори акцентують увагу на окремих аспектах цього процесу – розподілі ризиків, фінансовій стабільності страховика, формуванні перестраховального портфеля чи забезпеченні платоспроможності. Саме тому дослідження підходів до визначення сутності

перестраховання є необхідним для формування теоретичної бази та подальшого аналізу механізмів управління перестраховими операціями.

Основні підходи до визначення поняття «перестраховання» наведені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Погляди науковців на сутність поняття «перестраховання»

Автор	Зміст поняття «банківське кредитування сільськогосподарських підприємств» та джерело
Закон України «Про страхування»	«правовідносини з передачі перестраховальником (цедентом, ретроцедентом) та прийняття перестраховиком (цесіонером, ретроцесіонером) за плату ризику щодо виконання перестраховальником (цедентом, ретроцедентом) частини своїх обов'язків перед страхувальником та відшкодування витрат (здійснення виплат) на умовах, визначених договором перестраховання» [20]
Т. Ротова	«система економічних відносин, згідно з якою страховик, беручи на страхування ризику щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, частину відповідальності за ними з урахуванням своїх фінансових можливостей передає на узгоджених умовах з метою створення збалансованого страхового портфеля, забезпечення рентабельності страхових операцій, фінансової стійкості та платоспроможності» [25]
О. Кнейслер	«сукупність перерозподільних відносин, що виникають між учасниками формування, розподілу і використання цільових фондів грошових коштів, призначених для забезпечення перестраховального захисту» [10]
І. Рудь, В. Тарасенко	«незалежна галузь страхового ринку, котра являє собою систему економічних відносин, що дає змогу здійснити передачу страховиком визначеної в договорі частки відповідальності за прийнятими на страхування ризиками з урахуванням фінансових можливостей перестраховику для утримання фінансової стійкості, диверсифікації страхового портфеля та забезпечення безбиткової діяльності учасників процесу перестраховання» [26, с.226]
О. Вовчак	«самостійна галузь страхування, котра захищає безпосереднього страховика від можливих фінансових втрат у тому випадку, коли він був змушений здійснювати виплати за укладеними договорами страхування, не маючи перестраховального покриття» [3, с. 275].
В. Базилевич	«процес передачі частини взятих на себе ризиків іншим страховикам з метою створення такого страхового портфеля, який би забезпечував стійкість і рентабельність страхових операцій» [1, с. 400].
Н.С. Ситник, А.В. Стасишин, Д.В. Попович	«страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на визначених умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником в іншого страховика (перестраховика), резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований» [28, с. 357]

Джерело: систематизовано автором на основі [1,3,10,20,25,26]

Аналіз різних визначень поняття «перестраховання» дає змогу зробити висновок, що перестраховання розглядається як комплексне явище, яке поєднує правові, економічні та фінансові аспекти. Проаналізуємо детальніше сутність запропонованих визначень. Так, трактування, яке наведено в Законі України «Про страхування» має акцент на правових відносинах між перестраховальником і перестраховиком, де здійснюється передача частини обов'язків перед страхувальником за плату на умовах договору, підкреслюючи формалізовану та регламентовану природу цього процесу.

Наукові визначення розширюють розуміння перестраховання як економічного механізму, оскільки перестраховання дозволяє страховикам передавати частину ризиків, формувати збалансовані страхові портфелі, диверсифікувати ризики, забезпечувати фінансову стійкість і рентабельність діяльності. Так, О. Кнейслер [10], підкреслює фінансовий аспект, розглядаючи перестраховання як сукупність перерозподільних відносин для забезпечення перестраховального захисту, тоді як О. Вовчак акцентує на функції захисту страховика від можливих фінансових втрат. Інші автори, такі як І. Рудь і В. Тарасенко [26], визначають перестраховання як незалежну галузь страхового ринку, яка дозволяє забезпечити диверсифікацію портфеля та беззбиткову діяльність учасників. Водночас визначення запропоноване Н. Ситник, А. Сташишин, Д. Попович підкреслюють необхідність дотримання законодавчих норм і врахування юридичного статусу учасників перестраховальних відносин. Також автори виокремлюють теоретичний та прикладний підходи до трактування сутності перестраховання. «За теоретичним підходом перестраховання розглядається як сфера фінансово-економічних відносин, природа яких є спільною із страховими відносинами. Відповідно до прикладного підходу перестраховання доцільно трактувати з управлінської позиції, з організаційно-правової позиції та з юридичної позиції» [28, с. 358].

В. Базилевич [1] розглядаючи сутність перестраховання підкреслює процес передачі ризику і мету – стійкий і рентабельний портфель, менше уваги приділяє на правові або формальні аспекти даного поняття.

Загалом, аналіз показує, що перестраховання є багатофункціональним інструментом страхування, який поєднує юридичні відносини, економічне управління ризиками та фінансовий захист страховика, забезпечуючи стабільність, платоспроможність і рентабельність страхових операцій. На основі аналізу фахової економічної літератури ми пропонуємо виділяти юридичний, економічний, фінансовий та комплексний підходи до визначення поняття (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Підходи до трактування сутності поняття «перестраховання»

Підхід	Сутність	Автори
Юридичний	Перестраховання визначається через договірні відносини між перестраховальником і перестраховиком, де здійснюється передача частини обов'язків перед страхувальником за плату, що підкреслює формалізованість та регламентованість процесу	ЗУ «Про страхування», Н. Ситник, А. Стасишин, Д. Попович
Економічний	Акцентує увагу на функціональному значенні перестраховання – воно дозволяє формувати збалансований страховий портфель, диверсифікувати ризики та забезпечувати рентабельність і фінансову стійкість страхових операцій. Водночас підкреслюється, що процес передачі ризиків передбачає врахування фінансових можливостей перестраховика, що забезпечує стабільність і беззбитковість діяльності учасників.	Т. Ротова, І. Рудь, В. Тарасенко
Фінансовий	Фінансовий аспект проявляється у функції перестраховання як механізму захисту страховика від можливих збитків, що виникають у разі необхідності здійснення страхових виплат без відповідного покриття. Це підкреслює роль перестраховання у забезпеченні фінансової безпеки страховика та стійкості страхового ринку загалом.	О. Кнейслер, О. Вовчак, В. Базилевич
Комплексний підхід	Поєднує правові, економічні та фінансові аспекти. Розглядає перестраховання як багатофункціональний механізм, що забезпечує стійкість, платоспроможність та рентабельність страхового ринку. Саме такий підхід закладено в запропонованому власному визначенні.	Авторський підхід

Джерело: систематизовано автором на основі [1,3,10,20,25,26]

Спираючись на результати аналізу фахової економічної літератури, пропонується трактувати перестраховування як комплексну систему правових, економічних та фінансових відносин, у межах якої страховик (перестраховальник, цедент) передає частину своїх ризиків іншому страховикові (перестраховику, цесіонеру) за плату та на умовах договору, з метою забезпечення фінансової стійкості, диверсифікації страхового портфеля, підтримки рентабельності страхових операцій та фінансової безпеки. Запропонований підхід є цілісним і структурованим, що дає змогу всебічно оцінити сутність перестраховування в сучасній системі страхових відносин. На відміну від законодавчого трактування, яке зосереджується переважно на договірних правовідносинах між перестраховальником і перестраховиком, а також окремих наукових підходів, що акцентують увагу лише на економічних чи фінансових функціях, запропоноване визначення інтегрує всі ключові складові процесу передачі ризику. У ньому чітко окреслено мету перестраховування, що полягає у забезпеченні фінансової стійкості страховика, диверсифікації страхового портфеля, мінімізації потенційних збитків, підтриманні рентабельності страхових операцій та досягненні високого рівня фінансової безпеки. Важливою особливістю підходу є акцент на передачі ризику за плату на договірних засадах, що поєднує нормативно-правові вимоги з економічним і фінансовим змістом перестраховальної діяльності.

Перестраховування є ключовим інструментом управління ризиками, фінансової стабільності та платоспроможності страхової компанії в умовах економічної та природної невизначеності. Воно дозволяє передавати частину ризиків іншим учасникам ринку, що відкриває можливості для впровадження нових страхових продуктів, складних програм покриття та сучасних технологій оцінки ризиків. Завдяки цьому компанія підвищує конкурентоспроможність, адаптивність до ринкових змін і забезпечує основу для стійкого розвитку та довгострокового зростання.

Роль перестраховування в забезпеченні ефективної та стабільної діяльності страховика наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Роль перестраховання в забезпеченні діяльності страховика

Фактор	Опис
Управління ризиками	Перестраховання дозволяє страховикам розподіляти ризики між кількома учасниками ринку, що знижує фінансову концентрацію на окремих великих або катастрофічних збитках і мінімізує ймовірність банкрутства компанії. Крім того, механізми перестраховання сприяють диверсифікації ризиків, дозволяючи поєднувати різні види страхових ризиків у межах портфеля та зменшувати загальну волатильність фінансових результатів компанії
Підтримка платоспроможності та фінансової стійкості страховика	Передача частини ризиків на перестраховання дозволяє страховику уникнути надмірного виснаження власних страхових резервів і фінансових ресурсів та сприяє збереженню достатнього рівня ліквідності для виконання поточних зобов'язань перед страхувальниками. Наявність перестрахового покриття підвищує довіру інвесторів та кредиторів до компанії, оскільки зменшує ризик фінансових втрат у разі настання великих страхових подій. Використання перестраховання також сприяє формуванню більш передбачуваного фінансового потоку, що дозволяє страховику планувати інвестиційні та операційні рішення з меншим ризиком нестачі коштів.
Збільшення обсягів страхової діяльності	Перестраховання розширює можливості страховиків щодо прийняття значніших за обсягом ризиків, дозволяючи їм укладати договори страхування з підвищеними лімітами відповідальності та забезпечувати більш комплексний обсяг страхового покриття.
Інноваційний розвиток	Створює сприятливі умови для інноваційного розвитку страховика, оскільки знижує фінансові ризики при впровадженні нових страхових продуктів і технологій. Завдяки можливості передавати частину ризиків іншим учасникам ринку, компанія може експериментувати з нестандартними або комплексними видами страхового покриття, розробляти продукти з підвищеними лімітами відповідальності та інтегрувати сучасні цифрові сервіси, не наражаючи власні фінансові ресурси на значні втрати. Перестраховання також стимулює використання аналітичних та прогнозних моделей, платформ для обробки великих даних та інструментів моделювання катастроф, що дозволяє більш точно оцінювати ризики та оптимізувати страхові пропозиції.
Підвищення конкурентоспроможності	Перестраховання сприяє підвищенню конкурентоспроможності страховика, надаючи йому можливість пропонувати більш привабливі умови страхування, ніж конкуренти. Завдяки зниженню фінансових ризиків компанія може встановлювати конкурентні тарифи, розширювати спектр послуг і забезпечувати більш гнучкі страхові продукти для різних категорій клієнтів. Крім того, наявність перестраховального покриття дозволяє компанії швидше освоювати нові сегменти ринку та впроваджувати інноваційні продукти без надмірного ризику для власного капіталу, що створює додаткові конкурентні переваги у порівнянні з іншими гравцями ринку.

Джерело: систематизовано автором на основі [6,34,37,43]

Для формування оптимального страхового портфеля страховик повинен не лише мати можливість кількісно оцінювати потребу в перестрахованні, а й аналізувати потенційні фінансові наслідки передачі ризиків іншим учасникам ринку. Це включає визначення оптимального розміру премії, що сплачується перестраховику, з урахуванням балансу між зниженням власної фінансової відповідальності та витратами на перестраховання. Такий підхід дозволяє ефективно розподіляти ризики, уникати надмірної концентрації збитків у страхових випадках і забезпечувати стійкість компанії навіть у разі значних непередбачуваних подій. Крім того, систематична оцінка необхідності перестраховання сприяє стратегічному плануванню, підвищує платоспроможність і дає змогу впроваджувати нові страхові продукти та інноваційні моделі управління ризиками, адаптуючись до динамічних умов ринку.

Проведення теоретичного аналізу просторового та часового розподілу ризиків дозволяє глибоко зрозуміти, як ризики виникають, накопичуються та поширюються в різних сегментах ринку та у різні періоди часу. На основі такого аналізу обґрунтовується необхідність перестраховання, яке виступає як найефективніший інструмент перерозподілу ризиків.

«Ризики у просторі та часі розподілені нерівномірно, що проявляється у різній інтенсивності та частоті їх виникнення в окремих регіонах і періодах. Цю нерівномірність підтверджують численні соціальні та економічні процеси, а також природні катаклізми, стихійні лиха, епідемії чи техногенні аварії, які впливають на фінансову та соціальну стабільність суспільства» [44, с. 146].

Аналіз особливостей та динаміки страхових ризиків, а також розрахунок страхових тарифів дозволяє страховим компаніям глибше зрозуміти ймовірність настання збитків, їх обсяг і потенційний вплив на фінансовий стан компанії. На основі таких досліджень обґрунтовується необхідність перестраховання для кожного конкретного типу ризику, що дає змогу ефективно перерозподіляти фінансові навантаження, зменшувати концентрацію збитків і підвищувати стійкість страхового портфеля.

Теоретико-методичний підхід до прийняття рішення про перестраховання ризиків наведено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Теоретико-методичний підхід до прийняття рішення про перестраховання ризиків

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Визначивши потребу у передачі частини ризиків на перестраховання та оцінивши обсяг зобов'язань, які можуть негативно вплинути на фінансову стабільність страховика, постає питання вибору конкретного механізму їх перерозподілу. Ефективність перестраховання значною мірою залежить від того, наскільки правильно підібрана форма договору, оскільки кожна з них має свої умови, рівень відповідальності сторін та економічні наслідки. Тому після обґрунтування необхідності передачі ризиків важливо розглянути основні форми перестраховання, що дають змогу адаптувати процес захисту страховика до специфіки його ризикового портфеля (рисунок 1.2).

Рисунок 1.2 – Форми перестраховання

Джерело: побудовано на основі [1,31,33]

Пропорційна форма перестраховання передбачає, що перестраховальник і перестраховик беруть участь у розподілі відповідальності у визначених наперед частках. Іншими словами, сторони домовляються про конкретне співвідношення, за яким розподіляються як страхові премії, так і можливі збитки. Такий підхід забезпечує прозорість та передбачуваність фінансових зобов'язань кожної сторони, дозволяючи страховим компаніям більш ефективно управляти ризиковим портфелем, уникати надмірної концентрації збитків і підтримувати необхідний рівень платоспроможності. Пропорційне перестраховання особливо корисне у випадках, коли ризики є добре прогнозованими та потребують чіткого, збалансованого розподілу між учасниками договору [31].

Непропорційне перестраховання передбачає, що обсяг відшкодування з боку перестраховика залежить виключно від фактичного розміру збитку і не пов'язаний зі страховою сумою. У такій моделі не здійснюється пропорційний розподіл відповідальності чи премій між сторонами, адже компенсація надається лише після перевищення встановленого рівня збитків. Тобто, сутність непропорційного перестраховання полягає в тому, що страховик (цедент) самостійно покриває збитки в межах встановленого порогу, а сума, що перевищує цей поріг, компенсується перестраховиком. Для перестраховика при цьому визначається чіткий ліміт або максимальна межа відповідальності за договором [33, с.181].

Квотний договір перестраховання передбачає, що обов'язки сторін розподіляються за визначеною заздалегідь часткою від страхової суми, яка називається квотою. Це означає, що перестраховик бере на себе фіксовану пропорцію премій та збитків у межах зазначеної квоти. За потреби, на вимогу перестраховика, у договорі можуть бути встановлені максимальні ліміти його відповідальності, що дозволяє контролювати фінансові ризики та забезпечує стабільність роботи перестраховика. У разі настання страхового випадку перестраховик отримує свою частку премії та пропорційно бере участь у покритті збитків, що гарантує рівномірний розподіл фінансових навантажень між сторонами. Квотні договори широко застосовуються у страхуванні цивільної відповідальності власників транспортних засобів та в автокаско, оскільки ці види страхування передбачають численну кількість однотипних ризиків, а квотний принцип забезпечує передбачуваний і збалансований розподіл ризику, підвищує фінансову стійкість страхової компанії та дозволяє ефективніше управляти її страховим портфелем.

Договір ексцедентного перестраховання застосовується у випадках, коли страхові ризики істотно відрізняються за розміром страхової суми. При укладанні такого договору сторони заздалегідь визначають величину максимальної власної участі страховика, що називається ексцедентом. Ризики, страхове покриття яких не перевищує встановлений ексцедент, залишаються на

балансі страховика і не передаються в перестраховання. Натомість ризики з більш високими страховими сумами передаються перестраховику, який бере на себе відповідальність за перевищення визначеного порогу. У практиці страхування одного ексцедентного договору часто буває недостатньо для повного покриття великих або катастрофічних ризиків. У таких випадках укладаються додаткові рівні договорів – другий, третій та подальші ексцеденти, що дозволяє створити багаторівневу систему перестрахового захисту. Такий підхід забезпечує ефективне управління фінансовими ризиками, знижує ймовірність перевищення фінансових ресурсів страховика та підвищує загальну стабільність його страхового портфеля [1].

Квотно-ексцедентний договір являє собою комбіновану форму перестраховання, що поєднує переваги квотного та ексцедентного підходів. За умовами такого договору визначається частка власного утримання страховика – квота, на основі якої встановлюється розмір ексцедента. Це дозволяє чітко розмежувати, яку частину ризику страховик бере на себе, а яку передає перестраховику. У практиці застосування квотно-ексцедентного договору страховий портфель спершу передається в перестраховання за квотним принципом, що забезпечує пропорційний розподіл премій та збитків. При цьому ризики, сума страхового покриття яких перевищує встановлену квоту, передаються перестраховику вже за ексцедентним принципом, тобто компенсуються лише у разі перевищення визначеного порогу. Такий підхід дозволяє страховим компаніям ефективно управляти фінансовим навантаженням, мінімізувати концентрацію великих збитків та підвищити стабільність страхового портфеля. Крім того, квотно-ексцедентне перестраховання створює гнучку структуру захисту, яка адаптується до різного масштабу ризиків та сприяє більш передбачуваному і збалансованому управлінню страхуванням [31, с.279].

Пропорційне перестраховання є ефективним механізмом розподілу страхових ризиків між страховиком і перестраховиком, оскільки передбачає чітке співвідношення відповідальності та премій. Такий підхід забезпечує

передбачуваність фінансових результатів для обох сторін і дозволяє страховикам збалансувати власне навантаження на капітал. Завдяки пропорційному розподілу ризиків страховик отримує змогу приймати більші або більш різноманітні ризики, підтримувати стабільність страхового портфеля та зменшувати коливання збитковості. Таким чином, пропорційне перестраховування залишається важливим інструментом управління ризиками та підвищення фінансової стійкості страхової компанії.

Непропорційне перестраховування ґрунтується на принципі, за яким обсяг відшкодування з боку перестраховика визначається не страховою сумою, а виключно фактичним розміром збитку. Тому відповідальність сторін не розподіляється пропорційно щодо кожного окремого ризику. Основна роль такого виду перестраховування полягає в забезпеченні страховика захистом від великих, нетипових за масштабом збитків упродовж певного періоду. За цими умовами цедент покриває збитки в межах установленної власної участі, а сума, що перевищує цей поріг, компенсується перестраховиком у межах узгодженого договором ліміту відповідальності.

Договір ексцедента збитку передбачає, що перестраховування активується лише тоді, коли фактичний збиток за страховим ризиком перевищує встановлений у договорі поріг відповідальності. Іншими словами, страхова компанія самостійно покриває збитки до узгодженої межі, а всі витрати понад цей ліміт компенсує перестраховик у межах свого зобов'язання. Такий підхід дозволяє страховикові ефективно захищати себе від надзвичайно великих або катастрофічних збитків, які можуть суттєво вплинути на його фінансову стабільність. Якщо ж обсяг покриття, що надається першим договором ексцедента збитку, виявляється недостатнім для забезпечення надійного захисту, страховик може укладати додаткові договори — другий, третій та наступні рівні ексцедента. Це формує багаторівневу систему перестраховування, яка забезпечує гнучке та посилене управління ризиками, адаптоване до масштабів можливих збитків.

Договір ексцедента збитковості є формою перестраховання, що покриває не окремі страхові випадки, а певний вид страхування або весь страховий портфель цедента. Основною особливістю такого договору є те, що перестраховик бере на себе відшкодування лише тоді, коли загальна збитковість за визначений період перевищує встановлений у договорі поріг або відсоток. Іншими словами, договір спрямований не на отримання прибутку для страховика, а на захист його від надмірних фінансових витрат у разі високої збитковості. Умови відповідальності перестраховика за договором можуть встановлюватися у вигляді максимальної суми відшкодування, визначеної на основі історичних даних про збитки, або у вигляді певного відсотка перевищення збитковості. Такий механізм дозволяє страховій компанії зберігати фінансову стабільність навіть у періоди високих виплат, знижує ризик перевищення резервів та забезпечує більш передбачуване управління фінансовими потоками страхового портфеля. Договір ексцедента збитковості особливо ефективний для страхових компаній, що мають великий обсяг однотипних ризиків, коли ймовірність накопичення значних збитків є високою.

Таким чином, непропорційне перестраховання є ефективним інструментом захисту страховика від великих і непередбачуваних збитків, оскільки обсяг відшкодування перестраховика визначається не страховою сумою, а фактичним розміром збитку, перевищуючим встановлений поріг. Цей підхід дозволяє страховим компаніям зберігати фінансову стійкість, уникати надмірного навантаження на власний капітал та забезпечує гнучке управління ризиками. Непропорційне перестраховання особливо доцільне для покриття великих, катастрофічних або високовартісних ризиків, де пропорційне розподілення відповідальності є недостатнім для забезпечення надійного фінансового захисту.

1.2 Концептуальні засади управління процесами перестраховання в діяльності страхової компанії

У сучасних умовах розвитку страхового ринку страховики зіштовхуються з низкою викликів: зростанням обсягів страхових зобов'язань, підвищеною ймовірністю виникнення великих збитків, а також необхідністю диверсифікації портфеля ризиків. Управління процесами перестраховання дозволяє страховикам не лише зменшувати фінансові ризики, але й оптимізувати використання власного капіталу, забезпечувати платоспроможність та стабільність діяльності. Це включає планування, оцінку необхідності передачі ризиків, вибір оптимальної форми перестраховання, укладання договорів та контроль за їх виконанням. Ефективна організація перестраховальної діяльності сприяє підвищенню конкурентоспроможності компанії, дає змогу реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та підтримувати довгостроковий розвиток страхової організації.

Механізм передачі страхового ризику на перестраховання передбачає систематичний та організований процес, у рамках якого страховик передає частину прийнятих на себе ризиків іншому страховикові на договірних засадах. Цей процес забезпечує оптимізацію фінансових потоків, зменшення потенційних збитків та підвищення стабільності діяльності страхових компаній. Він включає кілька взаємопов'язаних етапів: ідентифікацію та оцінку ризиків, визначення умов передачі, укладання договору перестраховання та контроль за виконанням його положень (рисунок 1.3).

На першому етапі відбувається ідентифікація та оцінка ризиків. Страховик проводить детальний аналіз свого страхового портфеля, визначає характер і масштаб ризиків, що виникають у результаті укладених договорів страхування, що дозволяє виділити ті ризики, передача яких на перестраховання буде найбільш вигідною та необхідною для зменшення концентрації відповідальності та підвищення фінансової стійкості.

Рисунок 1.3 – Механізм передачі страхового ризику на перестраховання

Джерело: систематизовано та доповнено автором

На наступному етапі механізму перестраховання здійснюється визначення умов передачі ризику, тобто узгодження ключових положень договору між перестраховальником і перестраховиком. До цих умов належать ліміти відповідальності, що визначають максимальну суму збитків, яку перестраховик готовий покрити, та премії – вартість передачі ризику, що сплачується перестраховальником. Крім того, визначаються франшизи та винятки, які встановлюють частку збитків, що залишаються на балансі перестраховальника, а також обмеження щодо покриття певних видів ризиків. У договорі також прописуються терміни його дії та умови розірвання, включно з механізмами перегляду положень у разі зміни ринкових обставин. Не менш важливим є визначення способів взаємодії сторін у разі настання страхового випадку та процедур врегулювання збитків, що забезпечує чіткість і передбачуваність виконання зобов'язань за договором.

Додатково враховується питання комісійних виплат перестраховику, які компенсують його витрати на управління ризиками, ведення договорів та адміністративні послуги, що створює стимул для ефективного управління ризиками та забезпечує фінансову зацікавленість обох сторін у безпечному і прозорому процесі перестраховання (таблиця 1.4).

Після погодження умов перестраховальник формально передає частину ризиків перестраховику через укладення договору. При цьому перестраховальник зберігає залишкову відповідальність за ті збитки, які перевищують ліміт договору або не покриті передачею ризику. Така структура дозволяє компанії уникнути критичних фінансових навантажень у разі великих збитків і забезпечує більш рівномірний розподіл ризику серед учасників ринку. Варто зауважити, що страховик не зобов'язаний інформувати страхувальника про своє рішення передати прийнятий ризик, повністю або частково, на перестраховання, оскільки процес перестраховання є внутрішнім механізмом управління ризиками страхової компанії і не впливає на права та обов'язки страхувальника за первинним договором страхування.

Таблиця 1.4 – Види комісій у перестрахованні

Вид комісії	Характеристика
Оригінальна	встановлюється як відрахування зі страхової премії на користь цедента за передачу всього або частини ризику перестраховику (цесіонеру). Вона слугує компенсацією цеденту за організаційні та адміністративні витрати, пов'язані з веденням страхових справ, управлінням ризиками та супроводом договору перестраховання. Розмір комісії, як правило, визначається договором і може коливатися від 20 до 49 % від страхової премії. Завдяки цьому механізму цедент отримує фінансову підтримку для покриття власних витрат і стимул для ефективного передання ризику, що сприяє стабільності та прозорості процесу перестраховання.
Перестраховальна	виплачується у процесі ретроцесії, тобто при повторному переданні ризику від одного перестраховика іншому. Вона надається ретроцеденту від ретроцесіонера як компенсація за прийняття на себе переданого ризику. Частка цієї комісії, яка зазвичай становить від 10 до 15 % від загальної суми премії, покриває витрати ретроцедента на управління ризиком, адміністрування договору та супровід перестрахової угоди.
Брокерська	формується як відрахування зі страхової премії на користь перестрахового брокера і покриває посередницькі послуги, що надаються під час укладання та супроводу договорів перестраховання. Брокер виступає ключовим учасником ринку, забезпечуючи зв'язок між перестраховальником і перестраховиком, допомагаючи обрати оптимальні умови договору, провести аналіз ризиків та здійснити переговори щодо премій, лімітів відповідальності та інших умов. Розмір комісії брокера зазвичай коливається від 1,5 до 15 % від нетто-премії і залежить від складності угоди, обсягу страхового портфеля та рівня послуг, що надаються.
Тантьєма	нараховується з прибутку перестраховика за ризиками, переданими йому цедентом, і виступає додатковим стимулом для цедента ефективно управляти своїм страховим портфелем. Розмір тантьєми встановлюється умовами договору перестраховання та може коливатися від 10 до 90 %, залежно від обсягу переданих ризиків, прибутковості договору та домовленостей між сторонами. Виплата тантьєми здійснюється один раз на рік і базується на розрахунку чистого прибутку, отриманого перестраховиком за конкретний період.

Джерело: побудовано на основі [1,31,33]

Останній етап включає постійне відстеження виконання умов договору, оцінку ефективності переданих ризиків та своєчасне виявлення відхилень від очікуваних результатів. Перестраховальник проводить регулярні аудити, аналізує фінансову звітність перестраховика та оцінює вплив передачі ризику на загальну стійкість страхового портфеля. При необхідності можуть коригуватися умови перестраховання або прийматися рішення щодо нових стратегій управління ризиками.

Таким чином, механізм передачі страхового ризику на перестраховання дозволяє страховим компаніям ефективно розподіляти фінансові навантаження, знижувати ймовірність банкрутства у разі великих страхових випадків та забезпечувати стабільність діяльності на конкурентному ринку. Крім того, перестраховання сприяє диверсифікації страхового портфеля, підвищує платоспроможність компаній і забезпечує більшу фінансову безпеку для страхувальників. В результаті цей механізм стає ключовим інструментом управління ризиками в сучасному страховому бізнесі.

В цілому завдання оптимізації перестрахового захисту для страховика полягає у підборі найбільш доцільних методів та видів перестраховання, визначенні оптимальних величин власного утримання (пріоритету), квот і лімітів, що забезпечують ефективне управління ризиками та фінансову стійкість компанії [37, с.151].

Особливо важливо правильно обрати методи перестраховання, оскільки саме вони визначають механізм передачі ризиків та впливають на ефективність і економічність перестрахового покриття. Вибір методів впливає на ефективність перестрахового захисту, рівень фінансової стійкості страховика та оптимальність розподілу відповідальності.

Методи перестраховання та їх характеристика наведена у таблиці 1.5.

Договір факультативного перестраховання надає цеденту максимально гнучкі можливості щодо управління окремими ризиками. Страховик самостійно вирішує, чи передавати конкретний ризик у перестраховання, у якому обсязі (повністю чи частково) та на яких умовах. Він може оцінити кожен ризик індивідуально, врахувати його специфіку, розмір потенційних збитків, рівень небезпечності та власні фінансові можливості, перш ніж ухвалити рішення про передачу. Для цесіонарія (перестраховика) факультативний договір також є інструментом вибору – він має право прийняти або відхилити запропонований ризик, керуючись власною андеррайтинговою політикою, аналізом портфеля та бажаним рівнем завантаження.

Таблиця 1.5 – Методи перестраховання та їх характеристика

Назва	Факультативний	Облігаторний (договірний)	Факультативно-облігаторний (змішаний)
Особливості	Кожен ризик розглядається індивідуально. Сторони не зобов'язані приймати або передавати ризик. Дозволяє перестраховувати унікальні, великі або нестандартні ризики. Забезпечує гнучкість, але потребує більше часу на узгодження умов.	Договір діє автоматично щодо всіх ризиків визначеного виду. Забезпечує стабільний, прогнозований перестраховий захист. Вимагає високого рівня довіри між сторонами. Дозволяє перестраховику формувати збалансований портфель.	Страхова компанія має можливість самостійно визначати, які ризики та в якому обсязі підлягають передачі в перестраховання. Перестрахова компанія повинна прийняти передані йому частки ризиків на тих умовах, які встановив цедент.
Переваги	Гнучкість, оскільки кожен ризик оцінюється індивідуально, що дозволяє встановлювати найбільш вигідні умови. Можливість перестраховувати унікальні та великі ризики, які не охоплюються рамками договорів облігаторного перестраховання. Контроль над портфелем – цедент сам вирішує, які ризики передати, а перестраховик – які прийняти. Кожен випадок розглядається окремо, можливий детальний андеррайтинг.	Перестраховик зобов'язаний приймати всі ризики, що відповідають умовам договору. Ризики передаються без індивідуальних погоджень. Економія ресурсів – значно знижуються витрати на андеррайтинг та адміністрування. Стабільність перестрахового захисту – дозволяє рівномірно розподілити навантаження між цедентом та цесіонарієм. Ефективність для масових видів страхування	Забезпечує можливість страхувати надзвичайно великі та небезпечні ризики. Страховик може передавати ризики вибірково, концентруючись на тих, що потребують додаткового захисту, і водночас забезпечувати портфельну стійкість. Менше навантаження на андеррайтинг
Недоліки	Трудомісткість і витратність. Нестабільність покриття – не завжди є гарантія, що перестраховик прийме ризик. Погодження індивідуальних умов може затягуватися, що створює ризик для страхувальника. Обмеженість для масових видів страхування.	Умови встановлюються наперед, і змінити їх під кожен окремий ризик неможливо. Можливість передачі не вигідних ризиків – оскільки перестраховик зобов'язаний приймати всі ризики відповідно до договору. Більша вартість.	Через вибірковість ризиків перестраховик може встановлювати більш високі премії для компенсації потенційної збитковості. Ризик нерівномірного складу переданих ризиків

Джерело: побудовано на основі [1,28,31,33,]

Таким чином, факультативне перестраховання ґрунтується на принципах індивідуальності та добровільності, забезпечуючи обом сторонам високу гнучкість у прийнятті рішень та можливість точного налаштування перестрахового покриття відповідно до потреб і стратегій кожної зі сторін. Факультативна форма дозволяє як перестраховику так і перестраховальнику формувати більш збалансований портфель, уникаючи надмірно небезпечних або не вигідних ризиків. Проте його слабкими сторонами є значні часові та адміністративні витрати, а також відсутність гарантії прийняття ризику перестраховиком [28].

Облігаторне перестраховання, навпаки, гарантує автоматичне покриття всіх ризиків, що відповідають установленим критеріям, сприяє стабільності та передбачуваності перестрахового захисту й оптимізації витрат на андеррайтинг. Водночас цей метод менш гнучкий та може передбачати передачу перестраховику не лише вигідних, а й менш якісних ризиків.

На практиці страхові компанії часто застосовують змішану систему, поєднуючи облігаторні договори для масових ризиків і факультативні – для окремих або складних ризиків. Такий підхід (факультативно-облігаторний) дозволяє одночасно забезпечити стабільний базовий рівень перестрахового покриття та гнучкість для роботи з нетиповими випадками, тобто забезпечує більш збалансовану взаємодію між гнучкістю у відборі ризиків та стабільністю перестрахового покриття [33].

Отже, вибір оптимального методу перестраховання залежить від структури страхового портфеля, стратегічних цілей страховика та рівня ризику, який він готовий залишити у власному утриманні. Раціональне поєднання різних методів здатне забезпечити високий рівень фінансової стійкості, ефективний розподіл ризиків та підтримку довгострокової конкурентоспроможності страхової компанії.

Управління перестраховими операціями страховика є однією з ключових складових системи ризик-менеджменту, оскільки саме від ефективності організації цього процесу залежить здатність компанії забезпечувати фінансову

стабільність, підтримувати оптимальний рівень ризикового навантаження та виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками навіть за умов значних збитків. Це управління охоплює не лише технічні аспекти передачі ризиків, а й стратегічне планування, аналітичне оцінювання ризикового портфеля та формування комплексного механізму взаємодії зі світовим ринком перестрахових послуг. У сучасних умовах діяльності страхових компаній, коли ризики стають дедалі складнішими, а вимоги до платоспроможності зростають, ефективне управління перестраховими операціями відіграє роль стабілізатора фінансової системи компанії. Воно дозволяє не лише зменшувати потенційні збитки, а й оптимізувати структуру портфеля, вирівнювати коливання збитковості, забезпечувати більш прогнозовані фінансові результати, а також розширювати спектр страхових продуктів за рахунок можливості приймати на страхування більш масштабні та небезпечні ризики. Крім того, управління перестраховими операціями передбачає постійне вдосконалення взаємодії з перестраховиками, що включає пошук надійних партнерів, оцінку їх фінансової стійкості, аналіз умов договорів, а також контроль за виконанням перестрахових зобов'язань. Такий підхід формує прозору, гнучку та адаптивну систему захисту страхової компанії від непередбачуваних ризикових подій, підвищуючи її конкурентоспроможність та довіру з боку клієнтів.

Отже, управління перестраховими операціями – це комплексний, багатоетапний та стратегічно важливий процес, що забезпечує ефективне функціонування страховика на ринку, його стійкість до зовнішніх викликів та здатність діяти відповідно до міжнародних стандартів фінансової надійності й страхового захисту.

2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

2.1 Аналіз вітчизняного ринку перестрахування у 2022-2024 роках

Ринок перестрахування в Україні має ключове значення для підтримання стабільності та надійності всієї страхової системи. Упродовж останніх років він зазнав суттєвих змін під впливом як внутрішніх економічних процесів, так і глобальних регуляторних вимог. Вітчизняний ринок перестрахування, на відміну від розвинених світових ринків, й досі перебуває у фазі становлення та формування своєї інституційної, правової й фінансової інфраструктури. Це проявляється у відносно невеликій кількості спеціалізованих перестрахових компаній, обмежених обсягах внутрішнього перестрахового потенціалу та недостатньо розвинутій культурі управління великими та катастрофічними ризиками. Ринок лише поступово напрацьовує стандарти прозорості взаємодії між страховиками та перестраховиками, удосконалює механізми оцінки ризиків, формує сучасні підходи до перестрахового захисту. Водночас українські компанії все частіше звертаються до міжнародних перестрахових партнерів, що сприяє запозиченню кращих практик, підвищенню якості управління ризиками та загальному зміцненню ринку.

Страховий та перестраховий ринки України перебувають на етапі трансформації. «У контексті євроінтеграційного курсу відбувається гармонізація законодавства у сфері страхування та перестрахування з міжнародними нормами, зокрема стандартами Європейського Союзу. Запровадження принципів Платоспроможність II призвело до переходу на нову системи нагляду, засновану на оцінці ризиків» [40, с.151].

Упродовж останніх десяти років простежується стійка тенденція до зменшення кількості страхових компаній. У 2023 році кількість страхових

компаній, порівняно з 2022 роком скоротилася на 21,09 % або на 27 страховиків. Аналогічна тенденція продовжилася й у 2024 році, коли відбулося ще масштабніше зменшення кількості учасників ринку, а саме на 35,64 % порівняно з попереднім роком. У результаті, на кінець 2024 року залишалося лише 65 страхових компаній, що означає вихід з ринку ще 36 операторів (рисунок 2.1).

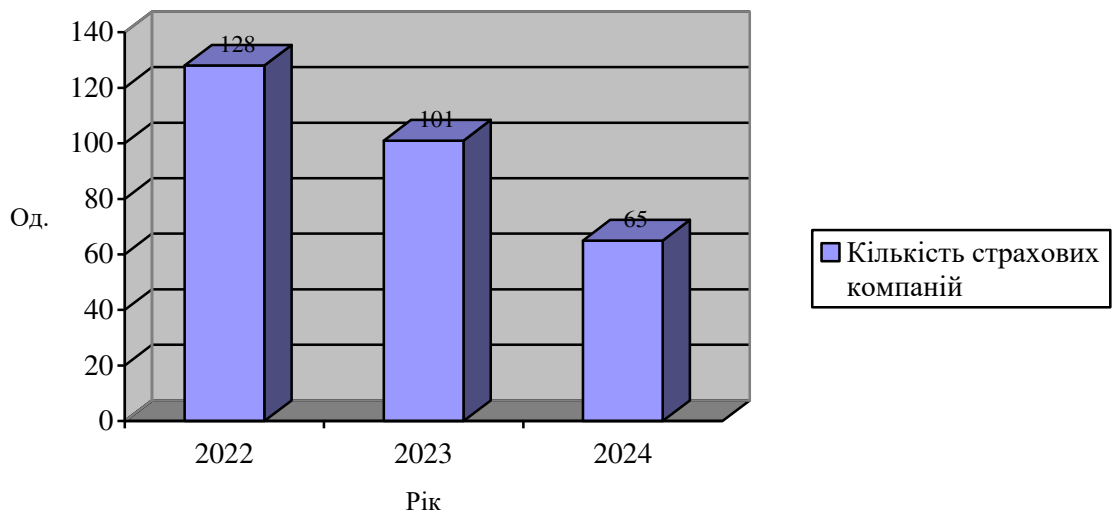

Рисунок 2.1 – Динаміка кількості страхових компаній у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі [24]

Таке стрімке скорочення кількості страховиків на ринку є наслідком низки факторів, зокрема: посилення регуляторних вимог Національного банку України, підвищення стандартів фінансової стійкості, зростання ризиковості діяльності у воєнних умовах, погіршення платоспроможності страхувальників, що призвело до падіння обсягів страхових послуг, а також корпоративної консолідації, коли слабші учасники не витримують конкурентного тиску. Зменшення кількості страховиків призводить до підвищення концентрації ринку, укрупнення страхового бізнесу та зростання вимог до якості послуг, але водночас знижує конкуренцію та може обмежити доступ споживачів до альтернативних страхових продуктів.

Протягом останніх років ринок перестраховування в Україні пройшов через різкі циклічні коливання. Так 2023 рік характеризувався значним спадом операційної активності, що відобразилося у різкому зниженні валових та чистих страхових премій та в обсягах вхідного перестраховування як від резидентів, так і від нерезидентів. 2024 рік позначився частковим відновленням: валові й чисті премії значною мірою повернулися до довоєнних обсягів, проте структура ринку змінилася – посилилася залежність від нерезидентів, внутрішнє перестраховування скоротилося (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка розвитку ринку перестраховування в Україні протягом 2022-2024 років

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Валові страхові премії	49708,0	39661,8	47014,7	-10046,2	7352,9	-20,21	18,54
Чисті страхові премії	45987,3	38515,0	46011,0	-7472,3	7496	-16,25	19,46
Страхові премії від перестраховальників-резидентів	3720,71	1146,81	1003,70	-2573,9	-143,11	-69,18	-12,48
Страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	4902,3	3103,9	3646,6	-1798,4	542,7	-36,68	17,48
Частка вхідного перестраховування у нерезидентів, %	0,1	0,08	0,08	-0,02	0	-20,00	0,00
Частка вхідного перестраховування у резидентів, %	7,49	2,89	2,13	-4,6	-0,76	-61,42	-26,30

Джерело: систематизовано автором на основі [24]

Проаналізуємо основні показники розвитку перестраховування.

Валові страхові премії у 2023 році зменшилися на 20,21 % порівняно з 2022 роком, що є наслідком загального падіння економічної активності, згорання страхових програм та зменшення фінансових можливостей бізнесу й населення. Проте у 2024 році спостерігається зростання валових премій на 18,54 %, що свідчить про часткове відновлення економіки, повернення страхових продуктів на ринок та поживлення корпоративного страхування.

Такі коливання потребують від страховиків коригування тарифної політики та перегляду системи резервування.

Схожу тенденцію демонструють і чисті страхові премії: падіння на 16,25 % у 2023 році та зростання на 19,46 % у 2024 році. Це відображає динаміку ділової активності та попиту на страхові послуги. Після спаду у 2023 році страхові компанії у 2024 році наростили обсяги чистих премій, що створює кращі умови для забезпечення платоспроможності та формування фінансової стійкості.

Обсяги вхідного перестраховування від резидентів істотно скоротилися. У 2023 році премії від резидентів зменшилися на 69,18 %, що є наслідком зниження фінансових можливостей українських страховиків і їхньої обережності щодо передання ризиків локальним перестраховикам. У 2024 році тенденція продовжилася – спад ще на 12,48 %. Це свідчить про ослаблення внутрішнього перестрахового ринку, зменшення обороту капіталу та підвищення ризику концентрації для вітчизняних перестраховиків (рисунок 2.2).

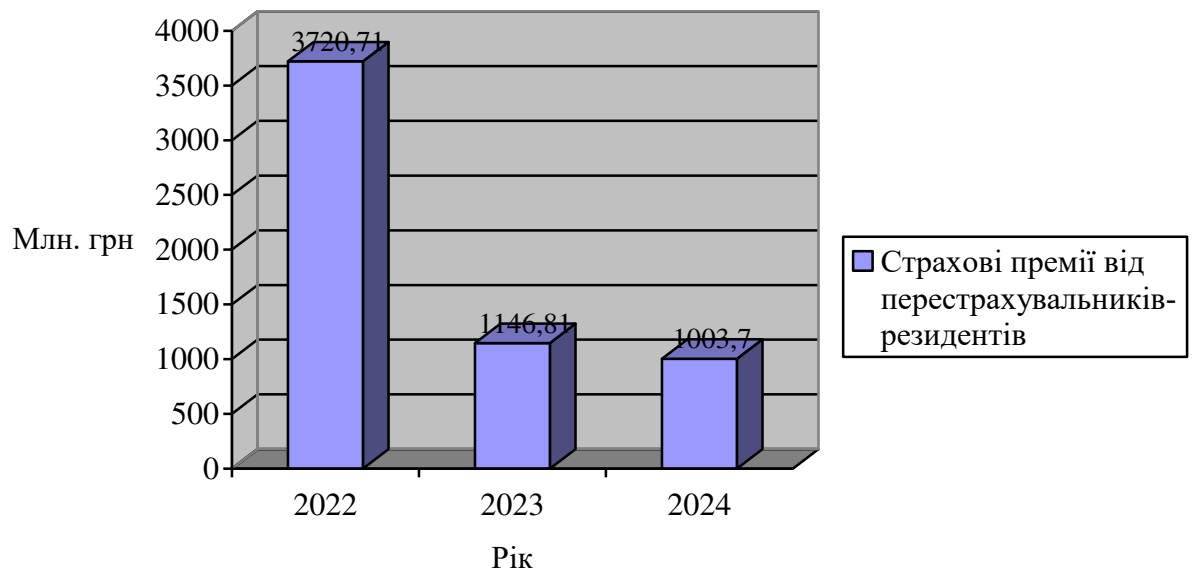

Рисунок 2.2 – Динаміка страхові премії від перестраховувальників-резидентів у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.1

У сегменті перестраховування з нерезидентами ситуація відрізняється. У 2023 році обсяги премій знизилися на 36,68 %, що пов'язано з глобальною невизначеністю та обережністю міжнародних страховиків щодо українських ризиків. Однак у 2024 році спостерігається зростання на 17,48 %, що свідчить про часткове повернення іноземних перестраховиків і відновлення міжнародного співробітництва. Це водночас зменшує залежність від внутрішнього ринку, але підвищує чутливість до зовнішніх коливань (рисунок 2.3).

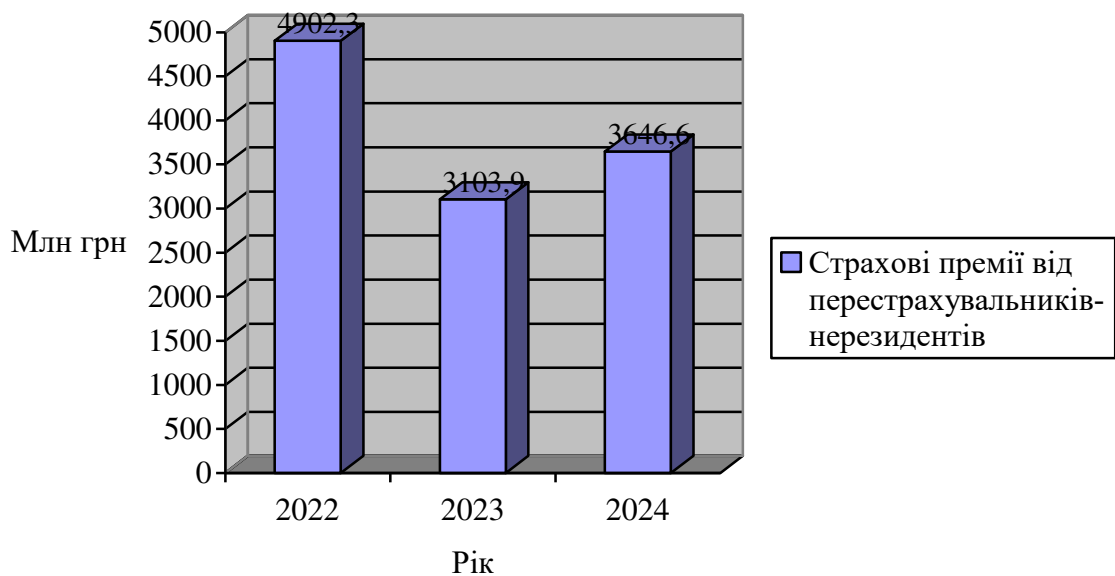

Рисунок 2.3 – Динаміка страхові премії від перестраховальників-нерезидентів у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.1

Частка перестраховування у нерезидентів залишається незначною – коливання між 0,1 % та 0,08 % не впливають суттєво на структуру ринку. Це свідчить про мінімальну питому вагу таких операцій, хоч у абсолютних сумах вони мають важливе значення. Частка страхових премій, які передаються на утримання перестраховикам-нерезидентам, відображає рівень відкритості ринку та його привабливість для іноземних перестрахових компаній і контрагентів. Вона також слугує індикатором ступеня інтегрованості

національного ринку перестраховання у глобальний фінансовий простір. На основі отриманих показників можна зробити висновок, що український ринок перестраховання залишається недостатньо залученим до міжнародного ринку та фактично не інтегрований у світову систему перестрахових відносин.

Частка вхідного перестраховання у резидентів помітно зменшилася: з 7,49 % у 2022 році до 2,89 % у 2023-му та 2,13 % у 2024-му. Такий спад означає скорочення ролі внутрішнього перестраховання та його ослаблення як інструменту диверсифікації ризиків. Страховики дедалі частіше звертаються до зовнішніх ринків, що свідчить про нестачу потужності та капіталу вітчизняних перестраховиків.

У цілому аналіз показників демонструє, що 2023 рік став переломним, на вітчизняному ринку перестраховання відбулося різке скорочення обсягів премій та внутрішнього перестраховання під тиском воєнних і економічних шоків. У 2024 році відбулося помітне відновлення валових та чистих премій, а також часткове повернення міжнародних перестраховиків – це свідчить про початок фазового відновлення ринку. Проте структура ринку змінилася: зменшилась роль внутрішнього перестраховання і зросла залежність від нерезидентів, що породжує зовнішні ризики і вимагає політичних та ринкових заходів для посилення національної системи перестраховання. На коротко- та середньостроковому горизонті доцільно поєднувати заходи з капіталізації локальних перестраховиків, стимулювання внутрішніх потоків і розвиток довгострокових міжнародних партнерств, щоб забезпечити стійкість і зростання ринку.

Важливим елементом комплексного аналізу стану ринку перестрахових послуг є дослідження показника рівня перестрахових виплат. Цей індикатор відображає співвідношення між сумою страхових премій, сплачених страховиком перестраховим компаніям, та обсягом перестрахових виплат, отриманих ним упродовж того самого звітного періоду. Такий показник дає змогу оцінити ефективність використання перестраховання як інструмента розподілу ризиків, визначити раціональність переданих у перестраховання

обсягів відповідальності, а також виявити потенційні диспропорції у взаємовідносинах між страховиками та перестраховиками (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка рівня страхових платежів та виплат на вітчизняному перестраховому ринку у 2020-2024 роках

Рік	Страхові премії на перестраховання, млн грн	Страхові виплати на перестраховання, млн грн	Рівень страхових виплат на перестраховання, %
2020	16713,4	2508,2	15,01
2021	11869,6	2310,2	19,46
2022	1890,6	341,1	18,04
2023	1131,6	176,8	15,63
2024	1057,1	133,6	12,64

Джерело: систематизовано автором на основі [24]

Дані щодо розвитку вітчизняного ринку перестраховання у 2020–2024 роках свідчать про істотні коливання ключових показників, що зумовлені як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, включно з воєнними подіями та трансформацією регуляторного середовища. Протягом аналізованого періоду спостерігається загальна тенденція до скорочення обсягів страхових премій, переданих у перестраховання: з 16,7 млрд грн у 2020 році до 1,06 млрд грн у 2024 році. Така динаміка свідчить про суттєве зменшення обсягів ризиків, які страхові компанії передають перестраховикам, що може бути пов'язано як зі зміною структури страхового портфеля, так і зі скороченням активності окремих сегментів страхового ринку.

Аналогічне зниження спостерігається і щодо перестрахових виплат: від 2,5 млрд грн у 2020 році до 133,6 млн грн у 2024 році. Це підтверджує загальне зменшення обсягу перестрахованих ризиків, а також може відображати зниження кількості та масштабів страхових подій, переданих у перестраховання, або переорієнтацію компаній на утримання ризиків у власних портфелях.

Показник рівня перестрахових виплат, який відображає співвідношення між отриманими перестраховими виплатами та сплаченими страховими преміями, демонструє складну динаміку. У 2020–2021 роках коефіцієнт

збільшився з 15,01 % до 19,46 %, що може свідчити про підвищення інтенсивності настання страхових випадків або про передачу у перестраховання більш ризикових договорів. Однак у 2022 році, попри різке падіння премій через воєнні події, показник становив 18,04 %, тобто знизився порівняно з попереднім роком. У 2023–2024 роках рівень виплат продовжив спадання (15,63 % та 12,64 % відповідно), що може свідчити про поступову адаптацію ринку до нових умов, оптимізацію ризикової політики страховиків та більш виважений підхід до перестраховання.

Для поглиблення оцінки тенденцій на ринку перестраховання доцільно звернутися до аналізу діяльності окремих учасників ринку. Зокрема, важливим є розгляд показників вихідного перестраховання страховиків, що дозволяє оцінити їхню політику управління ризиками та ступінь залежності від перестрахових операцій. У цьому контексті наведена нижче таблиця відображає рейтинг страхових компаній за рівнем вихідного перестраховання за 12 місяців 2024 року (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Рейтинг страхових компаній за рівнем вихідного перестраховання за 12 місяців 2024 року

Страховик	Вихідне перестраховання, тис грн	Питома вага перестраховання, %
Княжа	868202	34,5
УСГ	778149	25,86
ІНГО	546754	16,03
ВУСО	356709	10,30
Бусін	301020	75,73
Уніка	239098	6,31
ТАС СГ	197303	4,04
Арсенал Страхування	139933	4,4
ARX	114401	2,67
Євроінс Україна	110589	15,72
Гардіан	105033	9,87
UNIVERSALNA	96077	3,79
Колоннейд Україна	83628	11,3
Перша	78338	6,98
Оранта	45511	1,93

Джерело: побудовано на основі [28]

Рейтинг страхових компаній за рівнем вихідного перестраховання за 12 місяців 2024 року демонструє суттєві відмінності як у загальних обсягах переданих у перестраховання премій, так і у питомій вазі цих операцій у структурі страхового портфеля компаній. Найбільші обсяги вихідного перестраховання мають компанії Княжа (868,2 млн грн), УСГ (778,1 млн грн) та ІНГО (546,7 млн грн). Це свідчить про значні портфелі ризикових видів страхування та активну співпрацю з міжнародними і локальними перестраховиками. Значні суми передачі характерні для компаній, які працюють з корпоративними клієнтами, майновими ризиками та автострахованням, де необхідне управління великою ризиковою експозицією.

Водночас рівень питомої ваги перестраховання у різних компаній сильно відрізняється. Абсолютним лідером за цим показником є Бусін, який передає у перестраховання понад 75% своїх премій. Така висока частка вказує на модель роботи, в якій компанія виконує роль «фронтеру» – тобто укладає договори зі страхувальниками, але практично повністю передає ризики перестраховикам. Компанії з великими портфелями, такі як Княжа та УСГ, також мають значні частки перестраховання – 34,5% та 25,86% відповідно. Це є характерним для великих гравців, які працюють зі складними або дорогими ризиками, що вимагають диверсифікації.

Інші компанії, зокрема ІНГО, Євроінс Україна, Колоннейд Україна, демонструють середні показники передачі ризиків (10–16%). Це може свідчити про збалансовану політику перестраховання: частина ризиків передається на зовнішній ринок, водночас значна частина утримується компанією завдяки достатньому власному капіталу. Низькі значення питомої ваги – наприклад, у ARX (2,67%) та Оранта (1,93%) – вказують на портфелі, що не потребують суттєвого перестраховання, або на наявність високих власних утримань. Це може бути характерно для масових, менш ризикових видів страхування – автоцивілки, медичного страхування, невеликих майнових ризиків.

Таким чином, аналіз обсягів вихідного перестраховання та питомої ваги передачі ризиків показує, що страхові компанії застосовують різні стратегії

управління ризиковими портфелями: одні передають значну частину відповідальності перестраховикам, інші ж залишають більші обсяги на власному утриманні. Однак для повного розуміння рівня залежності страховика від перестраховика недостатньо оцінювати лише обсяги переданих премій. Не менш важливим є те, яку частку у формуванні страхових резервів займають перестраховальні операції, адже саме резерви відображають реальний фінансовий тягар майбутніх зобов'язань (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Частка перестраховика у страхових резервах вітчизняних страховиків у 2022-2024 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Частка перестраховика у страхових резервах	5950,4	6031,2	4151,3	80,8	-1879,9	1,36	-31,17
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	328,3	278,7	198,3	-49,6	-80,4	-15,11	-28,85
резервах збитків або резервах належних виплат	4599,5	4563,2	4151,3	-36,3	-411,9	-0,79	-9,03
резервах незароблених премій	1021,8	1189,3	1021,1	167,5	-168,2	16,39	-14,14
інших страхових резервах	0,7	0	0	-0,7	0	-100	0

Джерело: побудовано автором на основі даних НБУ

Загальна частка перестраховика у страхових резервах у 2022 році становила 5950,4 млн грн, у 2023 році відбулося незначне зростання до 6031,2 млн грн (приріст 1,36 %), що свідчить про стабільну потребу страховиків у передачі частини ризиків перестраховикам. Проте у 2024 році спостерігається різке зниження до 4151,3 млн грн, тобто скорочення на 31,17 % порівняно з 2023 роком. Це може бути показником як зміни ринкової кон'юнктури, так і зростання частки ризиків, які компанії залишають на власному утриманні.

Частка перестраховиків у резервах довгострокових зобов'язань у 2023 році у порівнянні з 2022 роком зменшилася на 15,11 % і склала 278,7 млн грн.

У 2024 році у порівнянні з 2023 роком їх частка зменшилася на 28,85 % і склала 198,3 млн грн. Така динаміка свідчить про зменшення обсягів перестраховування ризиків на ринку страхування життя.

Частка перестраховиків у резервах збитків або належних виплат також зменшується. Так, у 2023 році її обсяг зменшився на 0,79 % і склав 4563,2 млн грн. У 2024 році частка перестраховика у резервах збитків або резервах належних виплат обсяг склала 4151,3 млн грн, що на 9,03 % менше, ніж у 2023 році, що може означати як зменшення масових збиткових подій, так і перехід компаній до більш консервативного утримання ризиків.

Частка перестраховика у резервах незароблених премій у 2023 році зросла на 16,39 % , у порівнянні з 2022 роком (з 1021,8 млн грн до 1189,3 млн грн), що може свідчити про збільшення укладених договорів або активніше використання перестраховування у початковому періоді дії полісів. Однак у 2024 році показник знову знижується до рівня майже ідентичного 2022 року (1021,1 млн грн), що означає корекцію після тимчасового зростання.

Показник інших страхових резервів з 2022 року (0,7 млн грн) повністю нівелюється у 2023 та 2024 роках. Це свідчить про те, що страховики фактично перестали передавати в перестраховування ризики, які не входять до основних категорій резервів, або такі операції були мінімізовані.

Загалом, на основі проведених розрахунків відмітимо, що протягом аналізованого періоду вітчизняний перестраховий ринок переживає структурні зміни та перехід до більш консервативної моделі роботи. Зниження обсягів премій та виплат у перестрахованні вказує на зменшення ролі цього інструмента у забезпеченні фінансової стійкості компаній, що може бути як позитивною ознакою (зростання внутрішньої платоспроможності), так і ризиком (надмірна концентрація ризиків у страховика). При цьому зниження рівня перестрахових виплат у 2023–2024 роках свідчить про певну стабілізацію ринку та підвищення ефективності управління ризиками.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», заснована у 1992 році, за 33 роки своєї діяльності впевнено утвердилася як одна з найнадійніших та найвпливовіших страхових компаній України. Протягом цього часу компанія пройшла шлях від регіонального страховика до потужного всеукраїнського лідера, який формує тенденції та стандарти на вітчизняному страховому ринку. Бездоганна репутація, професійний персонал та орієнтація на довгострокову співпрацю стали основою її успіху. Сьогодні страхова компанія має розгалужену інфраструктуру та представлена на всій території України, що забезпечує доступність послуг для клієнтів незалежно від їхнього місця проживання. Розвинена мережа представництв дозволяє оперативно реагувати на звернення, надавати якісний сервіс та забезпечувати високий рівень підтримки як фізичним особам, так і бізнес-клієнтам.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» входить до числа лідерів страхового ринку України, здійснюючи діяльність як з прямого страхування, так і з вхідного перестрахування. страхова компанія працює за повним спектром ризиків у рамках 18 класів страхування, охоплюючи при цьому 25 різновидів ризиків у кожному класі. Такий широкий профіль дозволяє компанії формувати комплексні страхові програми, адаптовані під потреби різних сегментів економіки – від індивідуальних полісів до масштабних корпоративних рішень.

Однією з ключових переваг ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є її здатність постійно розробляти та впроваджувати сучасні страхові продукти. Компанія приділяє значну увагу вивченню тенденцій розвитку промислового, аграрного, інноваційного та фінансового секторів, а також специфіки малого та великого бізнесу. Такий системний аналіз ринку дозволяє

формувати страхові рішення, що найбільш точно відповідають реальним потребам клієнтів та викликам кожної галузі.

Багаторічний досвід, глибоке розуміння економічних процесів та орієнтація на індивідуальний підхід дозволили страховій компанії зайняти провідні позиції у сфері обслуговування клієнтів. Компанія продовжує удосконалювати внутрішні процеси, впроваджувати інноваційні інструменти та підвищувати якість сервісу, підтверджуючи статус одного з найбільш стабільних і надійних страхових партнерів в Україні.

У 2024 році ПрАТ «УПСК» знову отримало підтвердження довгострокового кредитного рейтингу на рівні uaAA, що характеризує компанію як одного з найбільш надійних та фінансово стійких позичальників на українському ринку.

Розглянемо динаміку зміни активів балансу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2022–2024 роки (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка активів балансу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2022/2023	2024 / 2023	2022/2023	2024 / 2023
Гроші та їх еквіваленти	306516	389891	454134	83375	64243	27,20	16,48
Необоротні активи, призначені на продаж	4205	2285	862	-1920	-1423	-45,66	-62,28
Інші активи	7558	8014	4844	456	-3170	6,03	-39,56
Кошти в централізованих джерелах	90826	79773	82355	-11053	2582	-12,17	3,24
Нематеріальні активи	952	538	42	-414	-496	-43,49	-92,19
Інвестиційна нерухомість	74369	156492	148190	82123	-8302	110,43	-5,31
Активи з права використання	16467	14984	13938	-1483	-1046	-9,01	-6,98
Власна нерухомість та обладнання	121639	36058	37949	-85581	1891	-70,36	5,24
Загальна сума активів	627657	705821	767952	78164	62131	12,45	8,80

Джерело : побудовано та пороховано за даними фінансової звітності страхової компанії

Динаміка активів балансу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2022–2024 роки свідчить про суттєві структурні зміни та

поступове зростання загального обсягу активів. Загальна сума активів збільшилася з 627657 тис. грн у 2022 році до 705821 тис. грн у 2023 році, що становить приріст на 78164 тис. грн або 12,45 %. У 2024 році активи зросли до 767952 тис. грн, тобто на 62131 тис. грн (8,80 %) порівняно з 2023 роком. Це свідчить про стабільне розширення ресурсної бази компанії, незважаючи на коливання окремих статей активів (рисунок 2.4).

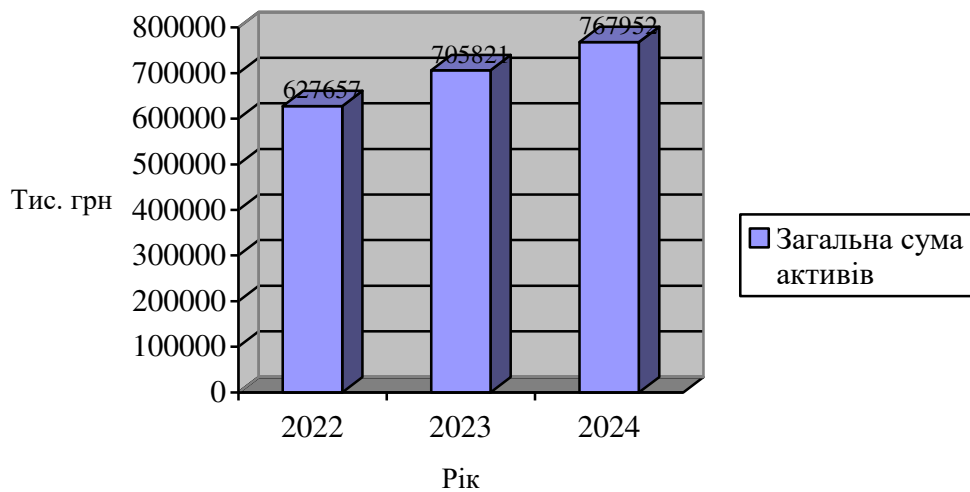

Рисунок 2.4 – Динаміка активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.5

Найпомітніше зростання протягом аналізованого періоду спостерігається у категорії грошових коштів та їх еквівалентів. У 2022 році обсяг цих активів становив 306516 тис. грн, тоді як у 2023 році він збільшився до 389891 тис. грн, що відповідає зростанню на 27,20 %. У 2024 році тенденція збереження приросту продовжилася: грошові ресурси компанії досягли 454134 тис. грн, що на 16,48 % більше, ніж у попередньому році. Така стабільна позитивна динаміка свідчить про зміцнення ліквідності компанії та активне накопичення грошових ресурсів, що забезпечує фінансову стійкість, підвищує здатність

своєчасно виконувати зобов'язання та відкриває можливості для майбутніх інвестицій або оперативних витрат (рисунок 2.5).

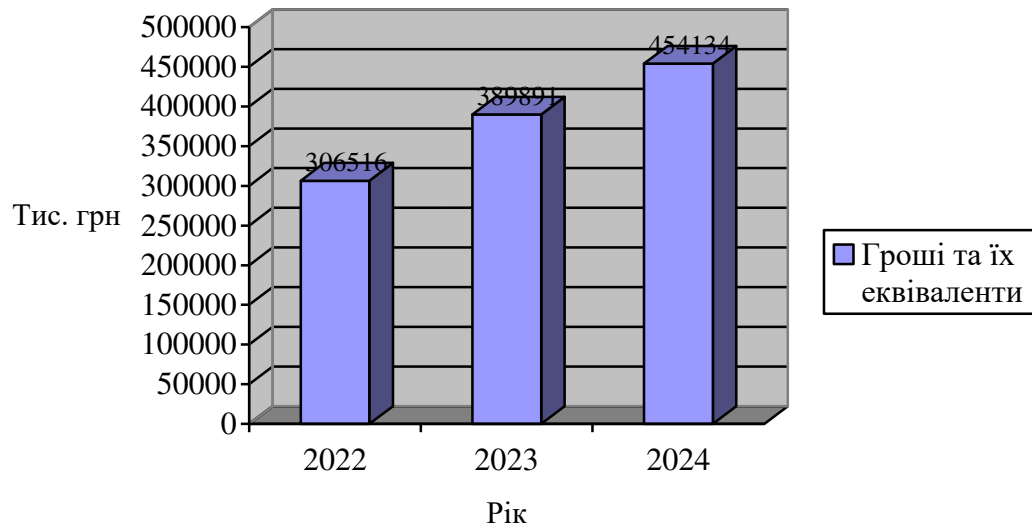

Рисунок 2.5 – Динаміка грошових коштів та їх еквівалентів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.5

Водночас низка активів зазнала значного скорочення. Зокрема, нематеріальні активи зменшилися з 952 тис. грн у 2022 році до 538 тис. грн у 2023 році, а у 2024 році – до лише 42 тис. грн, що означає різке падіння на 92,19% у порівнянні з 2023 роком. Подібну тенденцію демонструють необоротні активи, призначені на продаж, які скоротилися у 2023 році на 45,66 %, у порівнянні з 2022 роком і склали 2285 тис. грн. У 2024 році їх обсяг, у порівнянні з 2023 роком зменшився на 62,28 % і склав 862 тис. грн.

Обсяг інших активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2023 році зріс на 456 тис. грн, що становить приріст на 6,03 % порівняно з попереднім роком. Проте вже у 2024 році спостерігається різке зменшення інших активів, а саме на 39,56 % у порівнянні з 2023 роком. Така тенденція свідчить про нестабільність у формуванні інших активів протягом аналізованого періоду.

Кошти страхової компанії у централізованих джерелах у 2023 році зменшилися на 11053 тис. грн, у порівнянні з 2022 роком і склали 79773 тис. грн. У 2024 році показник дещо зріс на 2582 тис. грн (+3,24 %), у порівнянні з 2023 роком і склав 823555 тис. грн, що вказує на часткове відновлення фінансових потоків страхової компанії.

Важливі зміни простежуються у структурі матеріальних активів. Власна нерухомість та обладнання різко скоротилися, а саме на 70,36 % у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, але вже у 2024 році зафіксовано незначне зростання показника, у порівнянні з 2023 роком – до 37949 тис. грн. Водночас активи з права використання помірно зменшувалися протягом усього періоду, що може бути пов'язано з переглядом умов оренди або завершенням строків окремих договорів.

Найбільш значне зростання протягом аналізованого періоду спостерігалось у сегменті інвестиційної нерухомості. У 2022 році її обсяг становив 74369 тис. грн, тоді як уже у 2023 році він майже подвоївся, досягнувши 156492 тис. грн, що відповідає вражаючому приросту на 110,43 %. У 2024 році спостерігається незначне зниження обсягу інвестиційної нерухомості до 148 190 тис. грн, або на 5,31 % порівняно з попереднім роком. Така динаміка свідчить про активну політику компанії щодо вкладень у інвестиційну нерухомість, ймовірно, з метою формування стабільного джерела доходу та диверсифікації активів.

У підсумку, динаміка активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022–2024 роках характеризується стабільним загальним зростанням, суттєвим нарощуванням ліквідних коштів та інвестиційної нерухомості, одночасно із скороченням окремих категорій необоротних активів. Це свідчить про переорієнтацію компанії на більш мобільні та прибуткові форми активів, а також про посилення її фінансової стійкості.

Після оцінки активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» доцільно перейти до аналізу зобов'язань страхової компанії (таблиця 2.6) для повнішого розуміння фінансового стану компанії.

Таблиця 2.6 – Динаміка зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2022/2023	2024 / 2023	2022/2023	2024 / 2023
Поточні зобов'язання з податку на прибуток	3174	5937	6019	2763	82	87,05	1,38
Інші поточні зобов'язання	28230	22212	21046	-6018	-1166	-21,32	-5,25
Зобов'язання за страховими контрактами	260365	335745	408786	75380	73041	28,95	21,75
Зобов'язання з оренди	19556	18476	17914	-1080	-562	-5,52	-3,04
Зобов'язання з виплати працівникам	3722	6637	7732	2915	1095	78,32	16,50
Зобов'язання за відстроченим податком на прибуток	12282	13962	12606	1680	-1356	13,68	-9,71
Загальна сума зобов'язань	327329	402969	474103	75640	71134	23,11	17,65

Джерело : побудовано та пораховано за даними фінансової звітності страхової компанії

Упродовж 2022–2024 років зобов'язання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» демонструють стійку тенденцію до зростання, що зумовлено як розширенням страхової діяльності, так і змінами у фінансових та операційних процесах компанії. Найбільш суттєві зміни відбулися у структурі зобов'язання за страховими контрактами, які традиційно становлять основну частку пасивів страховика. У 2023 році їх обсяг, у порівнянні з 2022 роком збільшився на 75380 тис. грн або на 28,95 % і склав 335746 тис. грн. У 2024 році, у порівнянні з 2023 роком зобов'язання за страховими контрактами зросли на 73041 тис. грн або на 21,75 % і склали 407786 тис. грн. Таке зростання свідчить про укладення більшої кількості страхових договорів, збільшення страхових сум або посилення ризикових умов на ринку, що потребує формування більш значних резервів. Так, у 2024 році страховою компанією було укладено 416487 договорів. Отже, саме зростання обсягу страхових зобов'язань стало ключовим фактором загального збільшення зобов'язань компанії у зазначений період.

Динаміка зобов'язання за страховими контрактами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках наведена на рисунку 2.6.

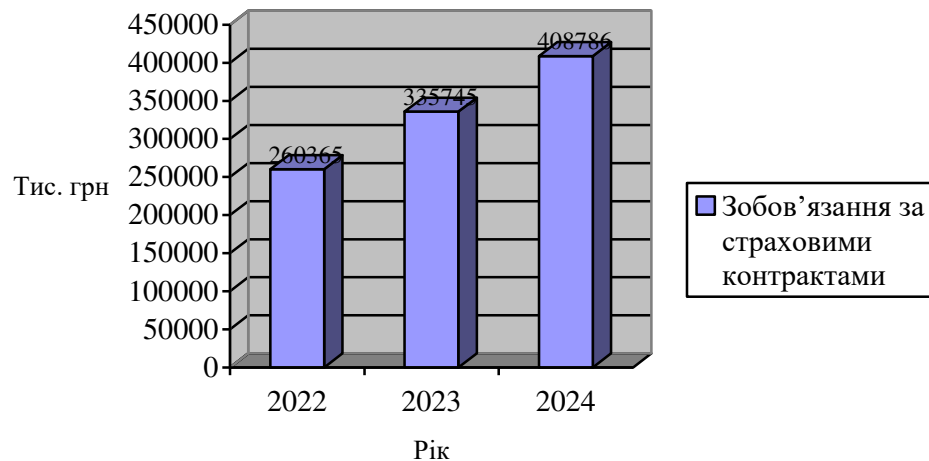

Рисунок 2.6 – Динаміка зобов'язань за страховими контрактами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.6

Паралельно зі збільшенням страхового портфеля компанія демонструє зростання фінансових результатів, що відображено в динаміці поточних зобов'язань з податку на прибуток. У 2023 році їх сума зросла на 2763 тис. грн, у порівнянні з 2022 роком (+87,05 %), що свідчить про суттєве збільшення оподаткованого прибутку. У 2024 році приріст, у порівнянні з 2023 роком становив 82 тис. грн або 1,38 % і склав 6019 тис. грн, тобто темпи зростання значно сповільнилися, що може вказувати на стабілізацію прибутковості або зміну структури доходів та витрат. Незважаючи на це, показник залишається на високому рівні, підтверджуючи позитивні фінансові результати діяльності.

Водночас компанія активно оптимізує свої короткострокові фінансові зобов'язання. Інші поточні зобов'язання у 2023 році скоротилися на 6018 тис. грн або на 21,32 %, у порівнянні з 2022 роком. У 2024 інші поточні зобов'язання, у порівнянні з 2023 роком зменшилися на 1166 тис. грн або на 5,25 % і склали 21046 тис. грн. Таке зменшення пов'язане з покращенням платіжної дисципліни, своєчасним погашенням короткострокових боргів або зменшенням залежності від зовнішнього кредиторського фінансування. Зниження короткострокових зобов'язань підвищує рівень ліквідності й

зменшує фінансові ризики, що є позитивним трендом у контексті загального зростання інших статей.

Подібна ситуація спостерігається і в динаміці зобов'язань з оренди. У 2023 році їхній обсяг, у порівнянні з 2022 роком скоротився на 1080 тис. грн або на 5,52 %. У 2024 році, у порівнянні з 2023 роком зобов'язання з оренди зменшилися на 562 тис. грн або на 3,04 %, що свідчить про оптимізацію офісної інфраструктури компанії: скорочення займаних приміщень, оновлення умов договорів або частковий перехід персоналу на дистанційні формати роботи. Такі зміни дозволяють підвищити операційну гнучкість та зменшити витрати.

Разом із цим компанія суттєво збільшує витрати, пов'язані з персоналом. Зобов'язання з виплати працівникам у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком, зросли на 2915 тис. грн або 78,32 %, а в 2024 році їх обсяг, порівняно з 2023 роком зріс на 1095 тис. грн або на 16,50 % і склав 7732 тис. грн. Зростання може бути результатом індексації заробітної плати, розширення штату або впровадження нових мотиваційних програм. Це свідчить про інвестиції у кадровий потенціал, що є важливим фактором підтримки зростання обсягів страхових операцій.

Певні зміни відбулися також у відстрочених податкових зобов'язаннях. У 2023 році вони збільшилися на 1680 тис. грн (+13,68%), що є наслідком формування нових тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим обліком. Проте в 2024 році, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, цей показник зменшився на 1356 тис. грн (-9,71%), що вказує на їх часткове погашення або перегляд оцінок. Такі коливання є типовими для страхової діяльності, де формування резервів та оцінка активів впливають на податкове навантаження.

У підсумку загальний обсяг зобов'язань компанії зріс на 75640 тис. грн або на 23,11 % у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком. У 2024 році, порівняно з 2023 роком їх обсяг зріс на 71134 тис. грн у 2024 році або на 17,65 % і склав 75640 тис. грн (рисунок 2.7).

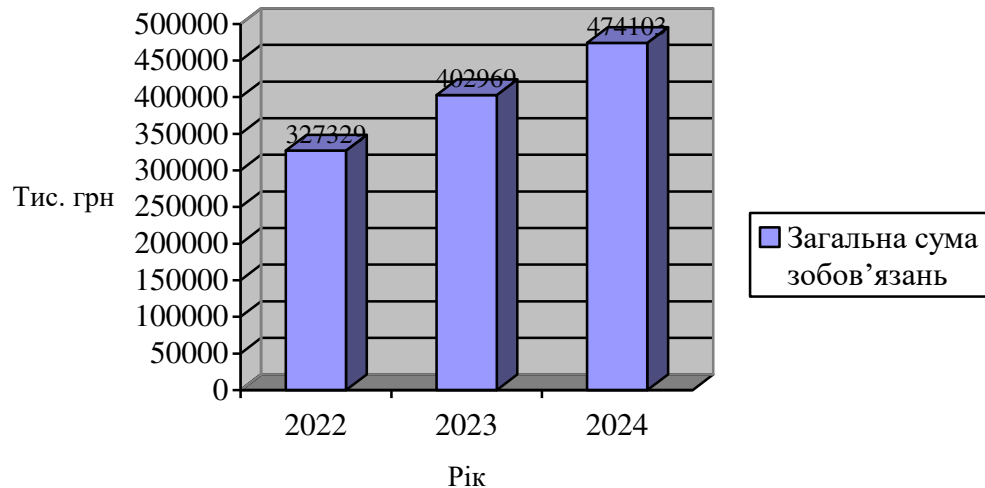

Рисунок 2.7 – Динаміка зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.6

Загалом динаміка зобов'язань страхової компанії у 2022–2024 роках свідчить про активне розширення її діяльності, зростання обсягів страхових операцій та одночасне вдосконалення структури короткострокових розрахунків. Разом із тим збільшення зобов'язань, особливо страхових резервів, неминуче впливає на баланс між власними та залученими ресурсами, що формує загальну фінансову стійкість підприємства. Саме тому подальший аналіз доцільно зосередити на оцінці капіталу страхової компанії, адже він є ключовим джерелом покриття ризиків, визначає здатність виконувати зобов'язання перед страхувальниками та забезпечує стабільність її діяльності в умовах зростаючого навантаження. Дослідження структури та динаміки власного капіталу дозволить комплексно оцінити фінансовий стан компанії та зрозуміти, наскільки збалансованим є співвідношення між її активами та зобов'язаннями. Розгляд змін у статутному капіталі, нерозподіленому прибутку, додатковому капіталі та інших його складових дає можливість з'ясувати, як компанія реагує на зовнішні виклики. Динаміка капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках наведена у таблиці 2.7

Таблиця 2.7 – Динаміка капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2022/2023	2024 / 2023	2022/2023	2024 / 2023
Акціонерний капітал	100000	100000	100000	0	0	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	65737	70221	75345	4484	5124	6,82	7,30
Резервний капітал	12844	12859	15720	15	2861	0,12	22,25
Нерозподілений прибуток	37617	117248	111787	79631	-5461	211,69	-4,66
Капітал	219713	300328	302852	80615	2524	36,69	0,84

Джерело : побудовано та пороховано за даними фінансової звітності страхової компанії

Упродовж 2022–2024 років капітал ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зазнав істотних змін, що відображають як стабільність базових джерел власних фінансових ресурсів, так і динамічні процеси, пов’язані з формуванням прибутку та дооцінкою активів. Структура капіталу залишається диверсифікованою, а зміни окремих його складових дозволяють оцінити внутрішні тенденції розвитку компанії у досліджуваній період.

Насамперед варто відзначити, що акціонерний капітал протягом трьох років залишався незмінним і становив 100000 тис. грн. Відсутність змін у 2023 та 2024 роках підтверджує, що компанія не здійснювала збільшення чи зменшення статутного капіталу, зберігаючи стабільність основи власного фінансування. Така сталість є характерною для страховиків, у яких сформований статутний фонд зазвичай відповідає регуляторним вимогам і не потребує частих переглядів.

На відміну від цього, капітал у дооцінках продемонстрував поступове зростання. У 2023 році він збільшився, у порівнянні з 2022 роком на 4484 тис. грн (+6,82 %), а в 2024 році, у порівнянні з 2023 роком – ще на 5124 тис. грн (+7,30 %). Це свідчить про переоцінку активів, що відображає зростання їхньої вартості, інфляційну корекцію, перегляд справедливої вартості нерухомості чи обладнання. Регулярне підвищення цього показника підтверджує наявність у компанії таких активів, які мають тенденцію до подорожчання, що позитивно впливає на загальний обсяг власного капіталу.

Певні зміни відбулися також у резервному капіталі. У 2023 році його приріст становив лише 15 тис. грн (+0,12 %), що свідчить про мінімальні відрахування до резервів. Натомість у 2024 році відбулося значне збільшення — на 2861 тис. грн (+22,25 %). Такий стрибок може бути наслідком політики зміцнення фінансової стійкості та формування додаткових резервів із прибутку, що часто пов'язано з необхідністю підвищення гарантійної надійності та підготовкою до потенційних ризиків.

Найдинамічніші зміни спостерігалися у показнику нерозподіленого прибутку. У 2023 році, порівняно з 2022 роком він зріс на 79631 тис. грн, що відповідає значному приросту на 211,69 %. Такий різкий стрибок свідчить про суттєве зростання фінансових результатів діяльності компанії, збільшення чистого прибутку або перенесення частини прибутку попередніх років без виплати дивідендів. Проте у 2024 році відбулося зниження його обсягу на 5461 тис. грн або 4,66 %. Незважаючи на від'ємну динаміку, зменшення не є критичним і може бути пов'язане з частковим використанням прибутку — наприклад, на формування резервів або фінансування операційної діяльності (рисунок 2.8).

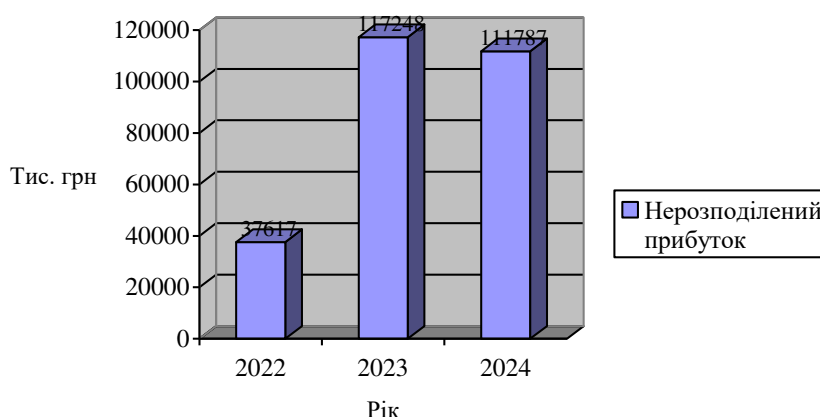

Рисунок 2.8 – Динаміка нерозподіленого прибутку ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.6

Узагальнюючи зміни окремих складових, загальний капітал компанії у 2023 році зріс на 80615 тис. грн або на 36,69 %, що стало результатом значного приросту нерозподіленого прибутку та збільшення капіталу в дооцінках. У 2024 році капітал продовжив зростати, але вже більш помірно – на 2524 тис. грн (+0,84%). Це свідчить про стабілізацію фінансової моделі компанії після різкого стрибка капіталу у попередньому році та демонструє її здатність зберігати позитивний фінансовий результат у середньостроковій перспективі (рисунок 2.9).

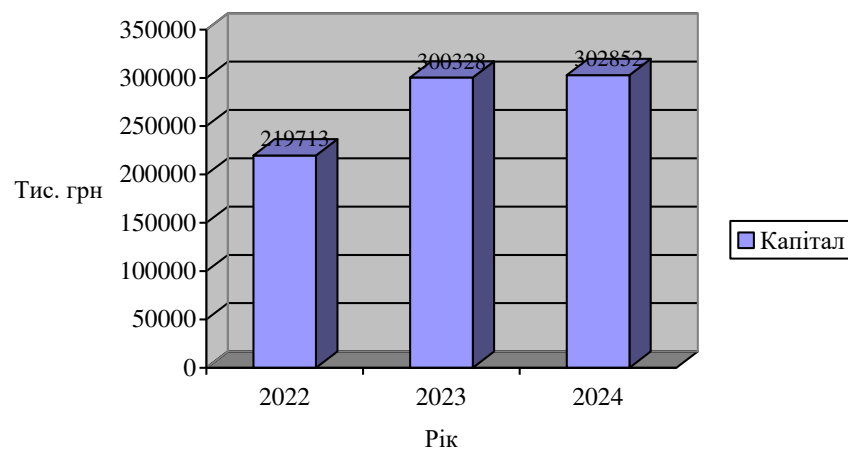

Рисунок 2.9 – Динаміка капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Джерело: складено на основі таблиці 2.6

Загалом динаміка власного капіталу характеризує компанію як фінансово стійку та здатну генерувати значні прибутки, особливо у 2023 році. Стабільність акціонерного капіталу, поступове зростання вартості активів, посилення резервних фондів та суттєве накопичення нерозподіленого прибутку свідчать про ефективне управління ресурсами та зростання фінансової надійності страховика. Такі результати також забезпечують зміцнення позицій на ринку та підвищують здатність компанії виконувати свої зобов'язання навіть в умовах підвищеного ризикового навантаження.

Комплексний аналіз активів, зобов'язань та власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022–2024 роках свідчить про

стійке зміцнення фінансової позиції компанії, активний розвиток її діяльності та підвищення фінансової гнучкості. Загальна сума активів демонструє стабільне зростання – на 12,45 % у 2023 році та на 8,80 % у 2024 році, що підтверджує поступове розширення ресурсної бази страховика та здатність ефективно акумулювати ресурси для забезпечення операцій. Найсуттєвіший внесок у приріст активів зробило збільшення грошових коштів та їх еквівалентів, що зросли у 2023 році на 27,20 %, а у 2024 – ще на 16,48 %. Така динаміка підвищує ліквідність компанії та забезпечує їй широкий простір для виконання страхових зобов'язань і формування інвестиційних програм.

Паралельно зі зміцненням ліквідних активів компанія оптимізує структуру необоротних активів. Значне скорочення нематеріальних активів, зменшення власної нерухомості та обладнання, а також спад активів, призначених на продаж, свідчать про активне очищення активної частини балансу від малоефективних або непрофільних компонентів. Натомість вагомим позитивним сигналом є різке зростання інвестиційної нерухомості у 2023 році – більш ніж удвічі, з подальшою помірною корекцією у 2024 році. Це вказує на стратегічний курс компанії на інвестиційний розвиток та формування довгострокових стабільних джерел доходу. Часткове відновлення обсягу коштів у централізованих джерелах та скорочення активів з права користування підтверджують гнучке управління фінансовими потоками й орендними механізмами.

У цей же період зобов'язання компанії демонструють виразну тенденцію до зростання, насамперед за рахунок страхових зобов'язань, що збільшувалися високими темпами протягом обох років. Це свідчить про розширення страхового портфеля та зростання довіри клієнтів. Водночас суттєве зменшення інших поточних зобов'язань та орендних платежів говорить про ефективне управління борговими інструментами та посилення платіжної дисципліни. Зростання зобов'язань перед працівниками відображає інвестиції у персонал, що підтримують розвиток компанії у період підвищеного навантаження.

Показники капіталу доповнюють загальну картину фінансової стійкості. Найбільш вагомий вплив мало стрімке збільшення нерозподіленого прибутку у 2023 році, що забезпечило приріст загального капіталу майже на 37 %. Підвищення капіталу у дооцінках та резервного капіталу додатково зміцнило фінансову базу страховика. Незмінний акціонерний капітал підтверджує стабільність структури власного фінансування, тоді як помірне зростання капіталу у 2024 році свідчить про збалансовану фінансову політику після різкого підйому попереднього року.

Узагальнюючи, діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в аналізованому періоді характеризується активним нарощуванням ліквідних активів, зміцненням інвестиційної складової, зростанням страхових резервів та істотним приростом власного капіталу. Компанія успішно поєднує збільшення масштабів бізнесу з підвищенням фінансової дисципліни, що свідчить про її стабільність, адаптивність та готовність до подальшого розвитку в умовах конкурентного ринку. Така динаміка дозволяє охарактеризувати страховика як фінансово надійного, інвестиційно активного та стратегічно орієнтованого на довгострокове зміцнення своєї позиції.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ НА ПРИКЛАДІ ПРАТ «УКРАЇНСЬКА ПОЖЕЖНО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ»

У сучасних умовах зростання економічної нестабільності, воєнних ризиків та підвищеної турбулентності на фінансових ринках ефективно управління перестраховими операціями набуває ключового значення для діяльності страхової компанії. Перестраховання є одним із основних механізмів забезпечення фінансової стійкості страховика, оскільки дозволяє оптимізувати структуру ризикового портфеля, мінімізувати можливі збитки та гарантувати виконання зобов'язань перед страхувальниками навіть за несприятливих обставин. Раціональна організація перестрахових відносин не лише знижує навантаження на власний капітал компанії, а й сприяє підвищенню конкурентоспроможності та зміцненню її позицій на ринку.

Проте динамічні зміни у середовищі страхового бізнесу, зокрема поява нових ризиків, вимоги міжнародних стандартів, цифровізація процесів та активізація глобальних перестрахових ринків, потребують від компаній постійного вдосконалення підходів до управління перестрахованням. Розвиток перестрахових стратегій, впровадження сучасних інструментів оцінки ризиків, удосконалення інформаційної підтримки та підвищення ефективності взаємодії зі страховими та перестраховими партнерами стають необхідною умовою забезпечення стабільного функціонування компанії.

Розглянемо перестрахові операції ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» та механізми управління ними, проаналізуємо як організаційну побудову перестраховальних відносин, так і фінансові показники, що характеризують рівень диверсифікації ризиків, вибір перестрахових стратегій і якість взаємодії з перестраховиками, що дозволить виявити сильні та слабкі сторони існуючих підходів, оцінити їх відповідність сучасним вимогам та

сформувати обґрунтовані напрями вдосконалення системи управління перестрахованням.

Проаналізувавши організаційну структуру ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що для ефективної організації перестрахових операцій у страховій компанії створено відділ перестраховання. Відділ перестраховання відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного розподілу ризиків, прийнятих ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за договорами страхування. Його діяльність спрямована на подальше розміщення цих ризиків як на внутрішньому, так і на міжнародному перестрахових ринках з метою оптимізації страхового портфеля та мінімізації можливих збитків. Підрозділ здійснює комплексний супровід укладених облігаторних перестрахових договорів, контролює їх виконання та взаємодіє з перестраховими партнерами щодо умов покриття. Крім того, у тісній співпраці з андерайтерами він приймає на розгляд і погодження вхідні ризики від інших страхових компаній, забезпечуючи тим самим участь ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у перестрахованні на стороні приймаючої сторони. Така діяльність сприяє збалансованості портфеля, підвищенню фінансової стійкості та підтримці репутації компанії як надійного партнера на ринку перестраховання.

З метою забезпечення високого рівня захисту інтересів своїх страхувальників і підтримання належної фінансової стійкості та платоспроможності ПрАТ «УПСК» проводить всебічний аналіз ризикового страхового профілю та формує оптимальні перестраховальні програми. Страхова компанія активно співпрацює з провідними перестраховими компаніями, залучаючи їхній досвід та фінансові можливості для покриття найбільш значущих ризиків.

Розглянемо чинні договори та програми перестраховання, які на сьогодні реалізує ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», з метою оцінки їхньої структури, параметрів та ролі у забезпеченні належного рівня фінансового захисту страхового портфеля (Таблиця 3.1)

Таблиця 3.1 – Договори та програми перестраховання, які реалізує ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Програма перестраховання	Дата	Перестрахова компанія	Умови договору
Облігаторне перестраховання наземних транспортних засобів	діє з 1 березня 2017 року	AzRe Reinsurance Company (рейтинг «B+» за оцінкою А.М. Best)	Ліміт покриття за договором становить 3000000,00 грн, а власне утримання компанії — 600000,00 грн.
Облігаторне перестраховання майна та будівельно-монтажних ризиків	оновлений 1 квітня 2017 року	Участь у програмі беруть провідні міжнародні перестраховики, серед яких головним перестраховиком виступає Gen Re (Німеччина, рейтинг А.М. Best: A++ (Superior)). До договору також залучено Польське перестраховальне товариство (рейтинг А.М. Best: А)	Власне утримання ПрАТ «УПСК» до 250000 000,00 грн
Облігаторне перестраховання спеціальної техніки, включаючи сільськогосподарські машини,	діє з 1 вересня 2015 року	AzRe Reinsurance Company (рейтинг «B+», А.М. Best)	Місткість договору 5000000,00 грн
Облігаторне перестраховання договорів страхування від нещасних випадків та страхування здоров'я на випадок хвороби	1 жовтня 2014 року	Gen Re (Німеччина, рейтинг А.М. Best: A++ (Superior))	Загальний ліміт відповідальності за договором становить 250000,00 доларів США.
Квотний облігаторний договір перестраховання аграрного бізнесу	10 жовтня 2016 року	Swiss Reinsurance Company Ltd. (рейтинг AA– за оцінкою Standard & Poor's)	Ліміт відповідальності за яким становить 700000000,00 грн.
З факультативного перестраховання компанія тісно співпрацює з Gen Re (Німеччина, рейтинг А.М. Best: A++ (Superior)), Polish Re (Польща, рейтинг АМ Best: 'A-', Excellent), Talbot Underwriting Limited, (Lloyd's Syndicate 1183), Лондон, Велика Британія, Allianz Global Corporate & Specialty SE (рейтинг AA (Regulatory Disclosures), Standard & Poor's), Barents Re Reinsurance Co., Inc.- Paris branch , Франція, Париж (рейтинг А- (Excellent), АМ. Best), Sava Reinsurance Company d.d., Словенія (рейтинг А- (Excellent), АМ. Best).			

Джерело: складено на основі даних із офіційного сайту ПрАТ «УПСК»

Перестрахові програма ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» характеризуються високим рівнем структурованості, диверсифікації та

орієнтації на забезпечення надійного фінансового захисту страхового портфеля. Компанія послідовно застосовує комплексний підхід до управління ризиками, поєднуючи облігаторні та факультативні перестраховальні механізми та співпрацюючи виключно з перестраховиками, що мають високі міжнародні рейтинги фінансової надійності. Це дозволяє забезпечити стабільність перестрахових покриттів, зменшити концентрацію ризиків та гарантувати виконання зобов'язань навіть у разі реалізації великих збитків.

Аналіз діючих договорів свідчить, що компанія активно користується перестрахованням у ключових сегментах: автострахуванні, майнових ризиках, будівельно-монтажному страхуванні, аграрному секторі, особистому страхуванні та страхуванні спеціалізованої техніки. Співпраця з такими міжнародними перестраховиками, як Gen Re, Swiss Re та AzRe, забезпечує не лише високу фінансову ємність перестрахової програми, але й доступ до експертного аналізу ризиків і сучасних методів андеррайтингу. Участь перестраховиків із різними профілями та країнами походження створює ефективну диверсифікацію, що знижує залежність від окремих контрагентів.

Структура перестрахових договорів свідчить про прагнення компанії підтримувати збалансовану систему власного утримання, яка дозволяє з одного боку забезпечувати належний рівень фінансової відповідальності, а з іншого – обмежувати можливі збитки у межах прийняттого ризик-апетиту. Застосування квотних та облігаторних договорів у сегменті великих та катастрофічних ризиків є свідченням стратегічного підходу до захисту портфеля та підвищення стабільності діяльності.

Отже, перестрахова стратегія ПрАТ «УПСК» є ефективною, надійною та стратегічно вибудованою. Вона сприяє зниженню ризикового навантаження, підтримує ліквідність і платоспроможність компанії, забезпечує стійкість до зовнішніх шоків та формує основу для подальшого стабільного розвитку.

Проаналізуємо обсяг перестрахових операцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Аналіз перестрахових операцій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2022	2023	2024	2022/2023	2024 / 2023	2022/2023	2024 / 2023
Вхідне перестраховання	25753	34012	27069	8259	-6943	32,07	-20,41
Питома вага перестраховання, %	5,53	7,14	4,84	1,61	-2,3	29,11	-32,21
Активи за контрактами з перестраховання	5125	17786	25638	12661	7852	247,04	44,15
Частка перестраховика у страхових резервах	5094	17772	29130	12678	11358	248,88	63,91
резервах збитків або резервах належних виплат	500	339	12956	-161	12617	-32,20	3721,8
резервах незароблених премій	4594	17433	16174	12839	-1259	279,47	-7,22
Чисті витрати за контрактами з перестраховання	(28029)	(20629)	(16380)	7400	4249	-26,40	-20,60

Джерело: складено на основі фінансової звітності ПрАТ «УПСК»

У 2023 році обсяг вхідного перестраховання порівняно з 2022 роком збільшився на 8259 тис. грн або на 32,07 % і склав 34012 тис. грн. У 2024 році, порівняно з 2023 роком, цей показник зменшився на 6943 тис. грн, тобто на 20,41 %, що свідчить про зниження активності перестраховальних операцій (рисунок 3.1).

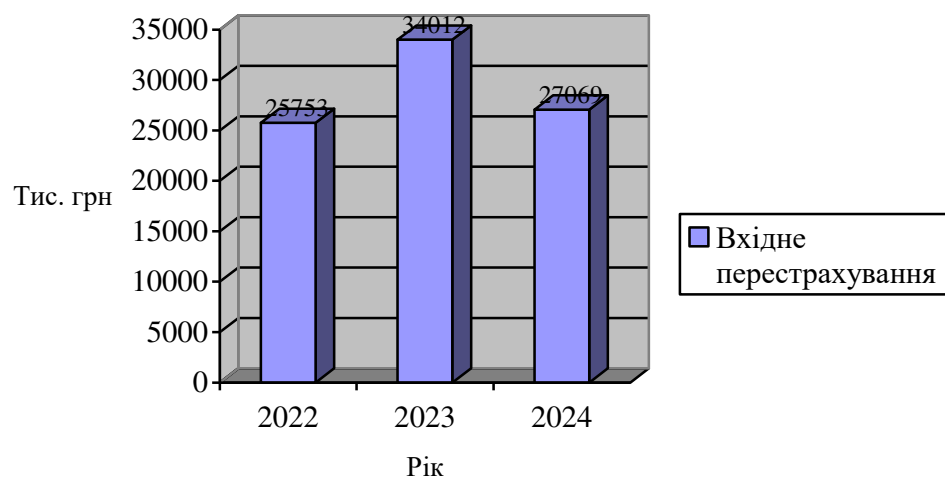

Рисунок 3.1 – Динаміка вхідного перестраховання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках

Питома вага вхідного перестраховування у загальній структурі операційної діяльності страхової компанії у 2023 році зросла на 1,61 відсоткового пункту порівняно з 2022 роком. Проте у 2024 році, порівняно з 2023 роком, відбулося зниження частки перестрахових операцій на 2,3 пункти, або на 32,21%. Це підтверджує скорочення ролі перестраховування у загальному портфелі страховика.

Активи за контрактами з перестраховування у 2023 році збільшилися на 12661 тис. грн, що означає зростання на 247,04 % від рівня 2022 року. У 2024 році, порівняно з 2023 роком, обсяг таких активів зріс ще на 7852 тис. грн або на 44,15 %, що свідчить про стрімке нарощування взаєморозрахунків із перестраховиками.

Частка перестраховика у страхових резервах у 2023 році, порівняно з 2022 роком, зросла на 12678 тис. грн, що становить зростання на 248,88 %. У 2024 році показник продовжив збільшуватися: приріст відносно 2023 року склав 11358 тис. грн або 63,91 %, що демонструє значне перенесення власних страхових ризиків на перестраховиків.

У резерві збитків частка перестраховика у 2023 році, у порівнянні з 2022 роком зменшилася на 161 тис. грн, тобто на 32,20 %. Однак у 2024 році ситуація різко змінилася: порівняно з 2023 роком показник зріс на 12617 тис. грн, що відповідає збільшенню на 3721,83 %.

У резерві незароблених премій у 2023 році порівняно з 2022 роком було зафіксоване значне зростання частки перестраховика, а саме на 12839 тис. грн, тобто на 279,47 %. У 2024 році, навпаки, спостерігалось зменшення даного показника на 1259 тис. грн, що становить зниження на 7,22 % відносно 2023 року.

Чисті витрати за контрактами з перестраховування, що являють собою витрати страхової компанії, пов'язана з укладанням та обслуговуванням договорів перестраховування, за мінусом компенсацій або повернень від перестраховиків, у 2023 році скоротилися на 7400 тис. грн, що становить зменшення на 26,40 % порівняно з 2022 роком. У 2024 році, порівняно з 2023

роком, вони зменшилися ще на 4249 тис. грн, тобто на 20,60 %. Це свідчить про ефективніше управління перестраховими витратами (рисунок 3.2).

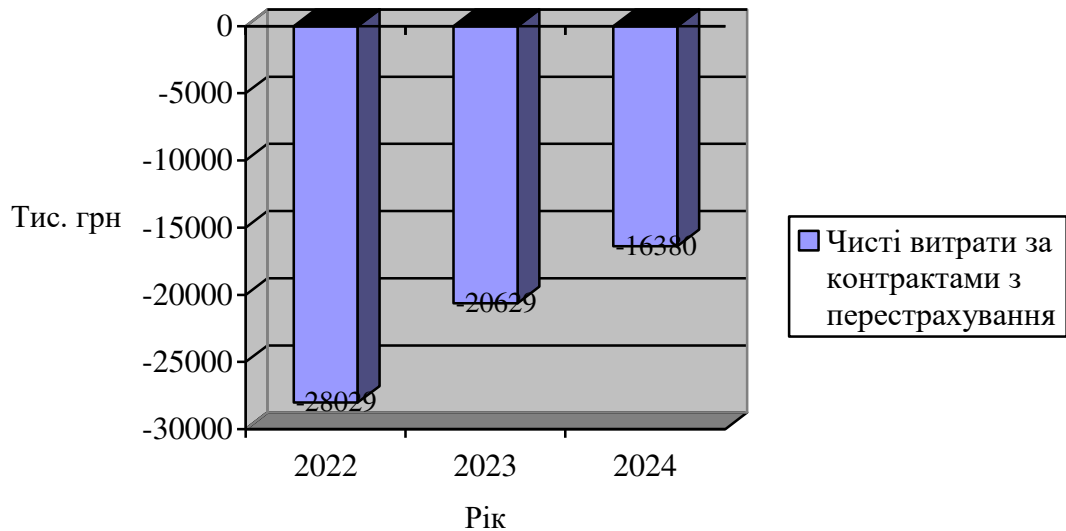

Рисунок 3.2 – Динаміка чистих витрат за контрактами з перестрашування
ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках
Джерело: складено на основі таблиці 3.2

У 2022–2024 роках діяльність страховика у сфері перестрашування була нестабільною та характеризувалася різноспрямованими тенденціями. У 2023 році спостерігалось суттєве зростання основних показників перестрашування – збільшився обсяг вхідного перестрашування, питома вага перестрахових операцій, а також значно зросли активи та частка перестраховика у страхових резервах. Це свідчить про активізацію співпраці з перестраховиками та перенесення на них більшої частини ризиків.

Втім, у 2024 році відбулося часткове уповільнення перестраховальної діяльності: обсяг вхідного перестрашування та його частка у портфелі зменшилися, а резерв незароблених премій скоротився. Попри це, продовжилося зростання активів і резервів, пов’язаних із перестрашуванням, що може вказувати на накопичення взаємних зобов’язань із перестраховиками.

Особливо різким стало збільшення резерву збитків, що свідчить про суттєве зростання неврегульованих страхових випадків.

Позитивним моментом є системне скорочення чистих витрат за контрактами з перестраховування протягом двох років, що говорить про підвищення ефективності управління перестраховими витратами. У цілому ситуація демонструє, що 2023 рік був періодом активного розширення перестраховування, тоді як 2024 рік характеризувався частковою корекцією обсягів, але подальшим нарощуванням фінансових зобов'язань у цій сфері.

Проведений аналіз перестрахових операцій показав, що діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у цій сфері має як позитивні тенденції, так і низку суттєвих викликів. З одного боку, спостерігалось зростання активів і частки перестраховиків у резервах, що свідчить про активне використання механізмів трансферу ризиків. З іншого – коливання обсягів вхідного перестраховування, нерівномірність динаміки резервів збитків і незароблених премій, а також зростання взаєморозрахунків із перестраховиками вказують на певні дисбаланси у перестраховальному портфелі та можливі ризики у фінансовій стійкості.

Такі результати підкреслюють потребу не лише у моніторингу окремих показників, а й у комплексному перегляді підходів до організації перестрахової діяльності. Важливо посилити стратегічне планування, оптимізувати вибір форм і обсягів перестраховування та підвищити ефективність взаємодії з перестраховими партнерами.

Отже, наступним логічним кроком є визначення й обґрунтування напрямів удосконалення перестрахових операцій, які дозволять підвищити ефективність використання перестраховування, покращити якість управління ризиками та забезпечити стабільний розвиток страхової компанії.

Напрями удосконалення управління процесами перестраховування в діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» наведені у таблиці

Таблиця 3.3 – Напрями удосконалення управління процесами перестраховання в діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Напрямок	Заходи
Оптимізація структури перестрахового портфеля	Перегляд пропорцій між пропорційним і непропорційним перестрахованням. Використання перестраховання надлишку збитковості для ризикових продуктів. Уникнення надмірного передання ризиків, щоб не зменшувати дохідність портфеля.
Підвищення якості вибору перестраховиків	Працювати лише з компаніями з високим рейтингом надійності. Регулярно оцінювати фінансовий стан та поведінку партнерів у розрахунках.
Удосконалення договірних умов	Перегляд умов договору, щоб отримувати більш вигідні перестрахові комісії. Впровадження опцій, які зменшують власну участь і збитковість. Уточнення умов регресу, строків розрахунків та процедури урегулювання збитків.
Активніше використання факультативного перестраховання	Передання окремих великих ризиків для захисту від пікових збитків. Можливість індивідуального узгодження умов і більш точне хеджування ризиків.
Покращення андеррайтингу та оцінки ризиків	Впровадження сучасних моделей прогнозування збитковості. Використання скорингових систем і аналітики для оцінки ризиковості договорів. Це дозволяє краще балансувати між збереженням ризиків і їх перестрахованням.
Автоматизація та цифровізація перестрахових операцій	Використання спеціалізованого програмного забезпечення для управління договорами перестраховання. Автоматичний облік розрахунків, підписань ризиків, формування резервів.
Регулярний аналіз ефективності перестраховання	Оцінка співвідношення “витрати на перестраховання – економія від зменшення збитків”. Моніторинг чистих витрат за контрактами і їх динаміки у часі. Аналіз рентабельності та фінансової доцільності кожного договору.
Підвищення кваліфікації персоналу	Навчання андеррайтерів і спеціалістів з перестраховання сучасним методикам оцінки ризиків. Участь у професійних семінарах, тренінгах, обмін досвідом з іноземними ринками.

Джерело: запропоновано автором

Запропоновані напрями удосконалення управління процесами перестраховання в діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дозволять підвищити її фінансову стійкість та ефективність управління ризиками. Однак для досягнення повноцінного та стабільного розвитку перестраховання необхідні не лише внутрішні заходи окремих учасників ринку,

а й системні зміни на галузевому рівні. Ефективність перестрахової діяльності страховиків значною мірою залежить від умов, у яких функціонує весь ринок – від регуляторної бази, конкурентного середовища, доступності надійних перестраховиків та рівня прозорості перестрахових операцій. Тому після визначення напрямів удосконалення для страхової компанії доцільно перейти до формування пропозицій щодо вдосконалення ринку перестраховування в цілому, оскільки саме комплексне покращення інфраструктури, нормативно-правових механізмів та професійного середовища створює передумови для стабільної роботи кожного страховика та всієї системи страхового захисту.

Модернізація процесу перестраховування передбачає глибоке оновлення, оптимізацію та впорядкування всіх процедур, пов'язаних із переданням і управлінням ризиками. Вона спрямована на підвищення ефективності взаємодії між страховиками та перестраховиками, удосконалення методів оцінки ризику, скорочення операційних витрат і підвищення прозорості операцій. Такі зміни створюють більш структуровані та прогнозовані умови роботи, що, у свою чергу, сприяє стабільному та ефективному функціонуванню ринку перестраховування, зміцнює його конкурентоспроможність і довіру з боку учасників та регуляторних органів.

З метою удосконалення ринку перестраховування державному регулятору доцільно сприяти широкому впровадженню сучасних цифрових рішень, зокрема технологій *insurtech*, які дозволяють автоматизувати та підвищити точність ключових етапів перестрахової діяльності – від аналізу та оцінки ризиків до процесів андеррайтингу та подальшого врегулювання претензій. Використання інноваційних інструментів дає змогу значно скоротити час обробки даних, зменшити ймовірність помилок, підвищити прозорість операцій і забезпечити більш обґрунтоване прийняття рішень. Також важливо стимулювати активну співпрацю між перестраховиками та сприяти регулярному обміну інформацією й аналітичними даними. Така взаємодія дозволяє формувати більш точні моделі ризиків, ефективніше прогнозувати ймовірні збитки та створювати стійкіші перестрахові програми. У результаті це

підвищує стабільність і надійність усього перестрахового ринку, сприяє зменшенню невизначеності та покращує якість управління страховими ризиками.

Напрями удосконалення перестрахового ринку на рівні держави, які сприятимуть його прозорості, стійкості та конкурентоспроможності наведені у таблиці 3.4.

Таблиці 3.4 – Напрями удосконалення перестрахового ринку на макрорівні

Напрямок	Заходи
Удосконалення нормативно-правової бази	Оновлення законодавства відповідно до вимог Solvency II та міжнародних стандартів. Чітке регулювання вимог до перестрахових договорів, розкриття інформації. Встановлення єдиних правил оцінки ризику, формування резервів та звітності.
Посилення вимог до фінансової надійності перестраховиків	Запровадження мінімальних рейтингів надійності для міжнародних перестраховиків, з якими можуть працювати українські компанії. Встановлення додаткових критеріїв для вітчизняних перестраховиків щодо капіталу та ліквідності. Моніторинг фінансового стану перестраховувальних груп, що працюють на українському ринку.
Стимулювання конкуренції та розвиток внутрішнього ринку перестрахування	Сприяння створенню національних перестраховувальних компаній та пулів. Заохочення партнерств між страховиками для розподілу великих ризиків.
Підвищення прозорості та контроль за перестраховими операціями	Введення електронної системи обліку й контролю перестрахових договорів. Зобов'язання розкривати інформацію про ключових перестрахових партнерів. Запобігання схемам виведення капіталу через недобросовісне перестрахування.
Розвиток інфраструктури ринку	Створення державних або змішаних резервних фондів для катастрофних ризиків. Підтримка національної перестраховувальної платформи для обміну інформацією. Поширення сучасних методів моделювання ризиків.
Підвищення професійної підготовки учасників ринку	Запровадження програм сертифікації для андеррайтерів і перестрахових брокерів. Підтримка розвитку спеціалізованих актуарних служб.
Створення сприятливого середовища для інновацій	Підтримка цифрових платформ перестрахування. Заохочення застосування insurtech-рішень для оцінки ризику та автоматизації договорів. Пілотні проекти з альтернативних перестрахових інструментів

Джерело: запропоновано автором

Узагальнюючи наведені напрями вдосконалення, можна зробити висновок, що розвиток перестрахового ринку на рівні держави є ключовою умовою зміцнення фінансової стійкості всієї страхової системи. Підвищення якості регулювання, запровадження прозорих правил взаємодії між учасниками ринку, удосконалення вимог до надійності перестраховиків та розвиток професійної інфраструктури створюють фундамент для ефективного розподілу ризиків і захисту страхувальників. Розширення конкуренції, цифровізація процесів та інтеграція з міжнародними ринками сприятимуть формуванню більш стабільного, відкритого та сучасного перестрахового середовища. Реалізація цих заходів дозволить не лише підвищити ефективність діяльності окремих страховиків, а й забезпечити довгостроковий і збалансований розвиток перестраховування в країні загалом.

ВИСНОВКИ

У першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто погляди науковців на сутність поняття «перестраховання», виокремлено наукові підходи до трактування даного поняття та запропоновано авторський підхід до визначення перестраховання, що на відміну від існуючих підходів має комплексний характер, поєднує юридичну, економічну та фінансові складові даного поняття, чітко визначає мету перестраховання –забезпечення фінансової стійкості страховика, диверсифікацію портфеля, мінімізацію збитків, підтримання рентабельності та високого рівня фінансової безпеки, при цьому підкреслюючи передачу ризику на договірних засадах. У ході дослідження удосконалено підхід до прийняття рішень щодо передачі ризиків на перестраховання шляхом інтеграції аналізу страхового портфеля, оцінки фінансової спроможності, прогнозування ризиків та зовнішніх факторів, а також розрахунку економічної доцільності, що забезпечує збалансоване та ефективне управління ризиками страхової компанії. У роботі розглянуто механізм передачі страхового ризику на перестраховання, виокремлено форми та методи перестраховання.

У другому розділі роботи здійснено аналіз вітчизняного ринку перестраховання у 2022-2024 роках. На основі проведених розрахунків відмітимо, що протягом аналізованого періоду вітчизняний перестраховий ринок переживає структурні зміни та перехід до більш консервативної моделі роботи. У 2024 році відбулося помітне відновлення валових та чистих премій, а також часткове повернення міжнародних перестраховиків – це свідчить про початок фазового відновлення ринку. Проте структура ринку змінилася: зменшилась роль внутрішнього перестраховання і зросла залежність від нерезидентів, що породжує зовнішні ризики і вимагає політичних та ринкових заходів для посилення національної системи перестраховання. У ході дослідження здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022-2024 роках. Комплексний

аналіз активів, зобов'язань та власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2022–2024 роках свідчить про стійке зміцнення фінансової позиції компанії, активний розвиток її діяльності та підвищення фінансової гнучкості. Загальна сума активів демонструє стабільне зростання – на 12,45 % у 2023 році та на 8,80 % у 2024 році, що підтверджує поступове розширення ресурсної бази страховика та здатність ефективно акумулювати ресурси для забезпечення операцій. Найсуттєвіший внесок у приріст активів зробило збільшення грошових коштів та їх еквівалентів, що зросли у 2023 році на 27,20 %, а у 2024 – ще на 16,48 %. Така динаміка підвищує ліквідність компанії та забезпечує їй широкий простір для виконання страхових зобов'язань і формування інвестиційних програм.

Паралельно зі зміцненням ліквідних активів компанія оптимізує структуру необоротних активів. У цей же період зобов'язання компанії демонструють виразну тенденцію до зростання, насамперед за рахунок страхових зобов'язань, що збільшувалися високими темпами протягом обох років. Це свідчить про розширення страхового портфеля та зростання довіри клієнтів. Водночас суттєве зменшення інших поточних зобов'язань та орендних платежів говорить про ефективне управління борговими інструментами та посилення платіжної дисципліни. Зростання зобов'язань перед працівниками відображає інвестиції у персонал, що підтримують розвиток компанії у період підвищеного навантаження.

Показники капіталу доповнюють загальну картину фінансової стійкості. Найбільш вагомий вплив мало стрімке збільшення нерозподіленого прибутку у 2023 році, що забезпечило приріст загального капіталу майже на 37 %. Підвищення капіталу у дооцінках та резервного капіталу додатково зміцнило фінансову базу страховика. Незмінний акціонерний капітал підтверджує стабільність структури власного фінансування, тоді як помірне зростання капіталу у 2024 році свідчить про збалансовану фінансову політику після різкого підйому попереднього року.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто перестрахові операції ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» та механізми управління ними, проаналізовано як організаційну побудову перестраховальних відносин так і фінансові показники, що характеризують рівень диверсифікації ризиків, вибір перестрахових стратегій і якість взаємодії з перестраховиками.

Перестрахові програма ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» характеризуються високим рівнем структурованості, диверсифікації та орієнтації на забезпечення надійного фінансового захисту страхового портфеля. Компанія послідовно застосовує комплексний підхід до управління ризиками, поєднуючи облігаторні та факультативні перестраховальні механізми та співпрацюючи виключно з перестраховиками, що мають високі міжнародні рейтинги фінансової надійності. Це дозволяє забезпечити стабільність перестрахових покриттів, зменшити концентрацію ризиків та гарантувати виконання зобов'язань навіть у разі реалізації великих збитків.

Аналіз діючих договорів свідчить, що компанія активно користується перестрахованням у ключових сегментах: автострахуванні, майнових ризиках, будівельно-монтажному страхуванні, аграрному секторі, особистому страхуванні та страхуванні спеціалізованої техніки. Співпраця з такими міжнародними перестраховиками, як Gen Re, Swiss Re та AzRe, забезпечує не лише високу фінансову ємність перестрахової програми, але й доступ до експертного аналізу ризиків і сучасних методів андеррайтингу. Участь перестраховиків із різними профілями та країнами походження створює ефективну диверсифікацію, що знижує залежність від окремих контрагентів.

Проведений аналіз перестрахових операцій показав, що діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у цій сфері має як позитивні тенденції, так і низку суттєвих викликів. З одного боку, спостерігалось зростання активів і частки перестраховиків у резервах, що свідчить про активне використання механізмів трансферу ризиків. Позитивним моментом є системне скорочення чистих витрат за контрактами з перестраховання протягом двох років, що говорить про підвищення ефективності управління перестраховими

витратами. У цілому ситуація демонструє, що 2023 рік був періодом активного розширення перестраховування, тоді як 2024 рік характеризувався частковою корекцією обсягів, але подальшим нарощуванням фінансових зобов'язань у цій сфері.

З іншого боку – коливання обсягів вхідного перестраховування, нерівномірність динаміки резервів збитків і незароблених премій, а також зростання взаєморозрахунків із перестраховиками вказують на певні дисбаланси у перестраховальному портфелі та можливі ризики у фінансовій стійкості. Такі результати підкреслюють потребу не лише у моніторингу окремих показників, а й у комплексному перегляді підходів до організації перестрахової діяльності.

У роботі запропоновано напрями удосконалення управління процесами перестраховування в діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія». Запропоновані напрями удосконалення управління процесами перестраховування в діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» дозволять підвищити її фінансову стійкість та ефективність управління ризиками. Однак для досягнення повноцінного та стабільного розвитку перестраховування необхідні не лише внутрішні заходи окремих учасників ринку, а й системні зміни на галузевому рівні. Ефективність перестрахової діяльності страховиків значною мірою залежить від умов, у яких функціонує весь ринок – від регуляторної бази, конкурентного середовища, доступності надійних перестраховиків та рівня прозорості перестрахових операцій. Саме тому у роботі запропоновано напрями удосконалення перестрахового ринку на макrorівні, які сприятимуть його прозорості, стійкості та конкурентоспроможності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В.Д. Страхування: підруч. / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
2. Величко Є.О. Програми перестрахування при страхуванні майна промислових підприємств / Величко Є.О. // Економіка: реалії часу. – 2015. – № 6 (22). – С. 59-65.
3. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посібник. 3-тє видання, стереотипне. – Львів: «Новий Світ-2000», 2006. – 480с.
4. Войцеховська І.М. Поняття і сутність перестрахування / І.М. Войцеховська // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2015. – № 1.– С. 110–114.
5. Воронченко О.В. Ринок перестрахування в Україні: становлення, проблеми та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / О. В. Воронченко, А. Ю. Харченко // Ефективна економіка. – 2017.– № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5937>.
6. Галицька Я. В. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку перестрахування в Україні [Електронний ресурс]/ Я.В. Галицьк // Ефективна економіка. – 2020. – №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7672>
7. Гусак А. С. Перестрахування та його роль у підвищенні корпоративної відповідальності страхового бізнесу / А. С. Гусак // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 19, № 1. – С. 178-183.
8. Житар М.О. Тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєнного стану [Електронний ресурс] / М.О. Житар // Економіка та суспільство. – 2024. – Вип. 61. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3733/3655>
9. Клапків Л. М. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління: монографія /

Л.М. Клапків, Ю.М. Клапків, В.С. Свірський. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2020. – 171 с.

10. Кнейслер О. Теоретико-прагматичні підходи до визначення сутності перестраховування / О. Кнейслер // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 3. – С. 109-113.

11. Кнейслер О.В. Ринок перестраховування в Україні: теоретико-методологічні доміанти формування та пріоритети розвитку: монографія / О.В. Кнейслер. К.: Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

12. Кучерівська С. С. Вітчизняні реалії перестраховування / С.С. Кучерівська, О.М. Гладчук // Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. – 2020 – Вип. 829. – С. 80-91.

13. Макарський В. Економічна природа перестраховування та його роль у стабільності діяльності страхових компаній в Україні / В. Макарський, Л. Матвійчук // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2025

14. Матвійчук Л.О. Теоретичні аспекти управління перестраховими операціями вітчизняних страхових компаній / Л.О. Матвійчук // Інфраструктура ринку. – 2018. – Вип. 18. – С. 123-128

15. Мельник Т. А. Страхування: навчальний посібник / Т.А. Мельник, В.В. Сибірцев – Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. – 307 с.

16. Нагайчук Н. Г. Можливості використання технології blockchain у страхуванні/ Н.Г. Нагайчук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. – Вип. 19(2). – С.104-108.

17. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua>

18. Офіційний сайт ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://upsk.com.ua/>

19. Приказюк Н. В. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній / Н. В. Приказюк, Л.О. Білокін // Економічний аналіз. – 2017. – Том 27. №1. – С. 139-149.
20. Про страхування: закон України 1909-ІХ від 18.11.2021 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
21. Рахман М. С. Заходи стимулювання страхового ринку України / М.С. Рахман, В. А. Євтушенко, Д. А. Сипало // Бізнес Інформ. – 2020. – № 8. – С. 196–202.
22. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2022 р. [Електронний ресурс] // Форіншурер. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/22/12/45>
23. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2023 р. [Електронний ресурс] // Форіншурер. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/23/12/45>
24. Рейтинг страхових компаній України за 12 місяців 2024 р. [Електронний ресурс] // Форіншурер. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/24/12/45>
25. Ротова Т.А. Страхування: навч. посіб. – 2-ге вид. переробл. та допов. / Т.А. Ротова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 400с.
26. Рудь І.Ю. Ринок перестраховання в Україні: сучасний стан та перспективи / І.Ю. Рудь, В.О. Тарасенко // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Вип. 3(20). – С. 225-228
27. Семенча І.Є. Аналіз сучасного стану трансформаційних змін на страховому ринку України / І.Є. Семенча, А.Е. Уаба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2021. – Вип. 39. – С. 141–146.
28. Ситник Н.С. Страхування: навчальний посібник / Н.С. Ситник, А.В. Сташишин, Д. В. Попович. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2025. – 512 с.

29. Сніщенко Р. Безпекові аспекти управління страховими компаніями [Електронний ресурс] / Р. Сніщенко // Трансформаційна економіка. – 2024. – № (1 (06). – С. 63-67. – Режим доступу: <https://transformations.in.ua/index.php/journal/article/view/89>
30. Соколова А.М. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації / А.М. Соколова, О.В. Гасій, О.В.Тимошенко, Н.С. Педченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2022. – Вип. 1(105). – С. 47-60.
31. Сосновська О.О. Страхування: навчальний посібник / О.О. Сосновська. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. – 328 с.
32. Татар М. С. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній в умовах глобальних викликів / М. С. Татар, О. В. Гребенікова, І. Г. Ковальчук // Бізнес Інформ. – 2020. – № 11. – С. 371–378.
33. Терещенко Т. Є. Страхування: навч. посібник / Т.Є. Терещенко, Л.О. Заволока, О. Б. Пономарьова. – Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2020. – 221 с.
34. Третяк К. В. Удосконалення державного регулювання ринку перестраховання в Україні / К.В. третяк // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №20. – С.133-136.
35. Хома І.Б. Оптимізація рівня перестраховального захисту страховика на прикладі діяльності ПрАТ «УАСК АСКА» [Електронний ресурс]/ І.Б. Хома // Економіка і суспільство. – 2021. – Вип.34. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/34>
36. Хропонюк Д.О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України [Електронний ресурс] / Д.О. Хропонюк, О.В. Длугопольський. – Innovation and Sustainability. – 2023. – № 1. – С. 118–126. – Режим доступу: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/131>
37. Шевчук О. О. Підходи до оптимізації перестрахового захисту / О. О. Шевчук, Я. І. Сух // Регіональна економіка. – 2016. – № 2. – С. 149-155.

38. Шишпанова Н. О. Розвиток страхового ринку України в умовах трансформаційних змін [Електронний ресурс] / Н. О. Шишпанова, О. А. Боднар // Modern Economics. – №26. – 2021. – С.185-189.– Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/development-of-the-insurance-market/>

39. Шірінян Л. В. Економіко-правовий аналіз розміщення страхових резервів страхових компаній і перестраховання у нерезидентів / Л.В. Шірінян, О.Шашенко, А.Шірінян // Бізнес-Інформ. –2019. –№7. – С. 250-260.

40. Шкурко В. Стратегічні підходи до посилення державного регулювання ринку перестраховання / В. Шкурко// Вісник Хмельницького національного університету. – 2024. – Вип. 332 (4). – С. 150-154.

41. Шкурко В.І. Пруденційне регулювання перестрахової діяльності [Електронний ресурс] / В.І. Шкурко // Формування ринкових відносин в Україні: збірник наукових праць. – 2023. – №4 (263). – С. 29–33. – Режим доступу: <https://dndiime.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/4-263-2023.pdf#page=29>

42. Шкурко В.І. Роль цифрових технологій у розвитку ринку перестраховання / В.І. Шкурко, Л.С. Морозова // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2024. – №1(37).– С.207-215.

43. Шкурко В.І. Сектор перестраховання у фінансовій системі / В.І. Шкурко // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2022. – №143(3) – С. 93–102.

44. Юдіна С. В. Теоретичні й методичні підходи до аналізу ризику в страхуванні та перестраховання / С. В. Юдіна, О. В. Лиса, Т. О. Гуржий // Бізнес Інформ. –2023. – № 4. – С. 142-149.

ДОДАТКИ